

Vysoká škola ekonomická v Praze
Fakulta národohospodářská

**VÝZNAM INSTITUCIONÁLNÍHO
PROSTŘEDÍ PRO PODNIKÁNÍ**

bakalářská práce

Autor: Jitka Bízková

Vedoucí práce: Mgr. Pavol Minárik

Rok: 2009

Prohlášení:

Prohlašuji na svou čest, že jsem bakalářskou práci na téma: „Význam institucionálního prostředí pro podnikání“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

Jitka Bízková

V Praze, dne 9. 1. 2009

Poděkování:

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu Pavlu Minárikovi za odborné vedení, konzultace a cenné rady při psaní mé bakalářské práce.

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se věnuje problematice institucionálního prostředí a jeho vlivu na podnikatelskou aktivitu. Vymezuje základní teorii institucionálního prostředí a určuje jeho vztah k podnikání. Snaží se řešit otázku, zda je institucionální prostředí pro podnikatele tím nejdůležitějším faktorem, dle kterého řídí alokaci svých investic. Analytická část práce detailněji porovnává dvě země - Českou republiku a Ukrajinu z hlediska institucionálního prostředí a ostatních faktorů působících při investičním rozhodování (výše mezd, daňové zatížení, infrastruktura). Zkoumání je rozšířeno praktickou analýzou současného vývoje zahraničních investic v obou zemích. Na základě zjištěných skutečností práce vyhodnocuje význam institucionálního prostředí pro podnikání.

Klíčová slova:

Institucionální prostředí, podnikání, přímé zahraniční investice, Česká republika, Ukrajina

JEL klasifikace:

H890, G380, K230

Abstract:

The bachelor thesis is concerned with the problems of institutional environment and its influence over the business activity. It defines its basic theory and relation to entrepreneurship. The bachelor thesis tries to solve the question, whether the institutional environment is the most important factor in entrepreneur's decision making on investment. In the analytical part the two countries – Czech Republic and Ukraine are compared from the viewpoint of institutional environment and other factors that can act by investment decision making (average monthly wage, tax burden, infrastructure). The research has been extended to the analysis of contemporary extent of foreign direct investment in both countries. Based on gathered facts it evaluates the importance of institutional environment for entrepreneurship.

Key words:

Institutional framework, entrepreneurship, foreign direct investment, Czech Republic, Ukraine

JEL classification:

H890, G380, K230

Obsah:

ÚVOD.....	1
1. PODNIKÁNÍ A INSTITUCIONÁLNÍ PROSTŘEDÍ.....	2
1.1. CHARAKTERISTIKA NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH FAKTORŮ INSTITUCIONÁLNÍHO PROSTŘEDÍ.....	3
1.1.1. <i>Hospodářský systém</i>	3
1.1.2. <i>Politický systém</i>	5
1.1.3. <i>Existence byrokracie</i>	6
1.1.4. <i>Zájmové skupiny</i>	9
1.1.5. <i>Vlastnictví</i>	10
1.1.6. <i>Soudy – právo a jeho vymahatelnost</i>	12
1.2. DALŠÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PODNIKATELSKOU AKTIVITU	13
2. POROVNÁNÍ ČESKÉ REPUBLIKY A UKRAJINY.....	16
2.1. INSTITUCIONÁLNÍ PROSTŘEDÍ V ČESKÉ REPUBLICE A NA UKRAJINĚ	16
2.1.1. <i>Kvalita veřejné správy</i>	16
2.1.2. <i>Kvalita institucionálního prostředí z pohledu podnikatele</i>	21
2.2. DALŠÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PODNIKATELSKOU ČINNOST V ČESKÉ REPUBLICE A NA UKRAJINĚ.....	30
2.2.1. <i>Průměrná měsíční výše mzdy</i>	30
2.2.2. <i>Daňové zatížení</i>	31
2.2.3. <i>Úroveň infrastruktury</i>	32
2.3. ZAHRANIČNÍ INVESTICE V ČESKÉ REPUBLICE A NA UKRAJINĚ	33
3. INTERPRETACE VÝSLEDKŮ POROVNÁNÍ ČR A UKRAJINY	35
ZÁVĚR	37
PŘÍLOHY:.....	38
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:.....	45
SEZNAM TABULEK:.....	48

Úvod

V zájmu každého státu je podporovat ekonomickou aktivitu jejímž prostřednictvím lze dosahovat ekonomického růstu. Hojně diskutovaným tématem se tak v současné době stávají investiční pobídky, které mají napomáhat rozvoji podnikání. Zaslouží si ale investiční pobídky pozornost, která je jim věnována? Nezáleží spíše na věrohodnosti státu a stabilitě jeho institucionálního prostředí, zda se podnikatelé rozhodnou umístit zde své investice? Tyto a jim podobné otázky se staly impulsem ke vzniku této mé práce, jejímž jádrem je posouzení důležitosti institucionálního prostředí a ostatních faktorů, které působí na podnikatelské rozhodování.

Celá bakalářská práce je rozdělena do tří kapitol. Podkladem k analytické části práce se stává první kapitola, kde se snažím definovat institucionální prostředí a další faktory, které ovlivňují podnikání. Tato kapitola je postavena na poznatcích současné ekonomické teorie a přistupuje k institucionálnímu prostředí ve smyslu pravidel hry, v jejichž rámci probíhají společenské interakce v daném státě. Jsou zde identifikovány nejdůležitější prvky institucionálního prostředí a jejich vztah k podnikatelské činnosti.

Na teoretickou část navazuje část analytická, která tvoří jádro celé práce. Jejím obsahem je praktická analýza vybraných faktorů v České republice a na Ukrajině. Tyto dvě země disponují natolik rozdílnými podmínkami, aby výsledky šetření mohly být použity pro určení významu institucionálního prostředí pro podnikání. Institucionální prostředí je v této části porovnáváno ze dvou hledisek. Nejdříve je zkoumána kvalita veřejné správy a poté je hodnocení zaměřeno na institucionální podmínky z hlediska podnikatele. Z dalších faktorů se v práci zaměřuji na měsíční výši mzdy, daňovou zátěž a kvalitu infrastruktury. Analytická část práce je dále rozšířena o porovnání přímých zahraničních investic, které plynou do ČR a na Ukrajinu a jsou měřítkem podnikatelské aktivity v té které zemi.

Závěrečná kapitola je shrnutím výsledků šetření z analytické části práce a na jejich základě je stanoven význam jednotlivých posuzovaných faktorů pro podnikání.

1. Podnikání a institucionální prostředí

„Podnikání je soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.“ (Obchodní zákoník ČR, § 2 odst. 1) „Podnikatel je člověk, který přiděluje výrobním faktorům konkrétní úkoly, aby co nejlépe sloužil spotřebitelům a dosáhl tak zisku. Podnikatel, stejně jako každý jednající člověk, vždy spekuluje. Pracuje s nejistými podmínkami v budoucnosti. Jeho úspěch závisí na správnosti toho, jak předvídá nejisté události.“ (Mises, 2006, str. 267) Pro správné odhadování budoucích podmínek je důležitá stabilita prostředí, ve kterém podnikatel působí.

Podnikatelská činnost je ovlivněna mnoha faktory. Je závislá na přírodních podmínkách dané země označovaných jako geografické okolí firmy, působí na ni sociální cítění obyvatelstva. Důležité je pro podnik posouzení ekonomických faktorů, přizpůsobení se ekologickým tlakům či využití technologického prostředí. Velmi důležité je kulturně historické okolí daného území a institucionální prostředí.

Institucionální prostředí prošlo v každé zemi určitým specifickým vývojem. Je zpravidla formulováno zvyky a tradicemi, sociálním cítěním dané společnosti či jeho přístupem k náboženství. Dále ho ovlivňuje kultura dané země, její zkušenosti a konvence, které jsou vytvářeny etickým smýšlením obyvatel.

Etika souvisí s postojem společnosti k tomu, co je a není dobré. Vytváří obecný názor na to, jak by se měli chovat lidé a popřípadě i instituce. Společnost je nositelem představy, co je spravedlivé a správné a vytváří veřejné mínění, jehož podoba a vznik jsou v současné době dány nejen etickými normami ale i veřejnými médii. Zakořeněné etické smýšlení může napomáhat k efektivnímu řešení mezer v právních normách a nekonzistence v právním řádu.

Etické normy a důležitost ostatních uvedených determinantů se v rámci jednotlivých zemí výrazně liší a na základě jejich vzájemného působení můžeme v každé zemi najít rozdílné podmínky. Určujícími faktory institucionálního prostředí jsou:

- hospodářský systém (typ hospodářského uspořádání),
- politický systém,
- byrokratický aparát,
- zájmové skupiny,
- nadnárodní a mezinárodní organizace.

Každý prvek v uvedené soustavě faktorů může mít v různých státech odlišnou váhu a podobu, která určuje možnosti koordinace činností a tvoří tak „pravidla hry“ pro ekonomické subjekty.

Douglass North definuje instituce jako lidmi vymyšlená omezení, která usměrňují politické, ekonomické a společenské interakce. (North, 1991, str. 1) Tato omezení vznikla dlouhodobým historickým vývojem jako nástroj snížení transakčních nákladů specializace a směny.

Spolu se vznikem institucí se postupně vyvíjely také organizace, které svou činností detailněji vymezují prostor a možnosti podnikání. Vytváří institucionální prostředí, mění ho a vynucují. (North, 1991) Tyto organizace jsou nositeli hospodářské politiky jednotlivých států od její tvorby přes realizaci a kontrolu a jejich správné fungování lze považovat za další důležitý indikátor kvality institucionálního prostředí. Patří mezi ně:

- zákonodárné instituce (parlament),
- vládní instituce (vláda, jednotlivá ministerstva, celní a daňové orgány, živnostenské úřady),
- emisní banka,
- soudní instituce,
- kontrolní instituce (antimonopolní úřady),
- vlivové instituce (politické strany, odbory, zaměstnavatelské organizace či občanská sdružení).

1.1. Charakteristika nejdůležitějších faktorů institucionálního prostředí

1.1.1. Hospodářský systém

„V každé ekonomice existují miliony anonymních a navzájem se neznajících ekonomických subjektů, které však jsou mezi sebou jistým způsobem provázány.“ (Kliková – Kotlán, 2003, str. 13) Jestliže zvažujeme celou síť těchto vazeb, pak mluvíme o koordinačním systému (koordinačním mechanismu), který rozhoduje co vyrábět, jak a pro koho. V teorii existuje rozlišení koordinačního mechanismu na různé základní typy:

- systém dědičného přinucení (zvykové ekonomiky – zaostalý systém, který dnes nalezneme pouze u některých primitivních kmenů na území Amazonských pralesů, Afriky či

Austrálie; tento systém je založený na tom, že se člověk rodí do kast s přesně vymezenými pravidly, do roku 1947 fungoval v Indii),

- tržně cenový (tržní ekonomiky) a
- organizačně příkazový koordinační mechanismus (centrálně plánované ekonomiky).

S popisem principu tržně cenového mechanismu přišel jako první Adam Smith ve svém „konceptu neviditelné ruky trhu“. Trh umožňuje každému sledovat své vlastní cíle pro své vlastní účely, což vede k dosažení cílů celé společnosti. Podstatou tržně cenového koordinačního mechanismu je koordinace cílů jednotlivých subjektů (podniky, domácnosti a stát) a efektivní využívání výrobních faktorů na základě mechanismu nabídky a poptávky. Důležitou funkci v tomto systému představuje cena. Volný pohyb cen poskytuje informace o vzácnosti faktorů a usměrňuje racionální rozhodování. Jednotlivé subjekty na základě ceny směňují zboží a alokují výrobní faktory do nejlepšího použití a dosahují tak maximalizace zisku. Trh dokáže řídit společenskou koordinaci při velkém rozptýlení a na základě směny statků, respektive vlastnických práv k nim dochází k efektivnímu využití zdrojů. Pro fungování trhu musí být jasně definována vlastnická práva. Neexistence vlastnických práv znamená neexistenci trhu. *„Tržní systém je společenský systém dělby práce za soukromého vlastnictví.“* (Mises, 2006, str. 237)

Organizačně příkazový koordinační systém je takový systém, kde o řešení problémů alokace zdrojů rozhoduje jedna vůle, stát a jeho orgány. Existuje zde „funkce centrálního plánovače“.

„Jedna vůle sama vybírá, rozhoduje, řídí, jedná, vydává příkazy. Všichni ostatní jednoduše poslouchají příkazy a pokyny. „Anarchie“ výroby a různé iniciativy lidí jsou nahrazeny organizací a plánovitým pořádkem.“ (Mises, 2006, str. 623) *„Celý systém závisí na existenci organizací jako soustavy vědomě koordinovaných činností a sil dvou a více osob. Vazby mezi zapojenými subjekty mají převážně vertikální charakter a vyznačují se povahou nadřízenosti a podřízenosti.“* (Kliková – Kotlán, 2003, str. 14) V tomto systému nenalezneme cenovou kalkulaci. Jeho hlavním koordinačním prvkem je plán. Teoretické koncepce organizačně příkazového systému začaly vznikat na konci 19. století, kdy se ve společnosti začal objevovat názor, že trh by měl být nahrazen jiným způsobem koordinace s větší rolí státu. Ekonomika měla být řízena jako jedna velká organizace a dochází k vytlačení horizontálních vazeb mezi ekonomickými subjekty. Praktický výskyt organizačně příkazového koordinačního mechanismu je spojován hlavně se SSSR a jeho satelity.

Organizačně příkazový systém je řízen centrálním plánovačem a v jeho rámci neexistuje prostor pro podnikatelskou činnost. V roce 1922 vydal Ludwig von Mises přelomové dílo „Socialismus: Ekonomická a společenská analýza“, ve kterém podává zdrcující kritiku kolektivistických a socialistických koncepcí a startuje tak ve 20. letech 20. století spor o racionalitu socialismu, známý také jako spor o ekonomickou kalkulaci. Nemožnost racionálního plánování nadále podporuje F. A. Hayek a jejich hlavními oponenty byli například Oskar Lange či Abba Lerner.

Tento spor již dnes není aktuální, neboť se v praxi ukázala nemožnost dlouhodobého fungování socialismu.

1.1.2. Politický systém

V rámci teorií státu existuje mnoho způsobů rozhodování. Mechanismus organizace a řízení procesů ve společnosti se nazývá politický systém. Rozlišujeme tři základní druhy tohoto systému: demokratický, nedemokratický a smíšený.

Demokratický politický systém se vyznačuje zajišťováním suverenity lidu a jeho možností zapojit se do výkonu veřejné moci ve svobodných, tajných a rovných volbách. Dalším znakem demokratického systému je dodržování lidských práv a svobod. V demokracii zasahuje stát do života lidí jen v omezené míře v případech stanovených zákonem, je kladen důraz na oddělení státních mocí, svobodu občanů a jejich rovnost před zákonem. Základním stavebním kamenem demokratického politického systému je pluralismus politických stran a jejich volná soutěž na základě hospodářsko-politických programů.

Demokratický politický systém nabývá mnoha podob. Rozlišuje se přímá demokracie, kde ke konsensu dochází v rámci referend a zastupitelská demokracie, kde si lidé volí své zástupce pro další rozhodování. Demokratický systém má podobu parlamentní nebo prezidentské demokracie.

Nedemokratický politický systém postrádá definiční prvky demokratického systému. Obvykle zde existuje jedna dominantní autorita (panovník, politická strana, vůdce,...), která určuje ideologii a ovládá celou společnost svým monopolním chováním v oblasti tisku, svazů, členství ve straně. Prezident je zároveň vůdcem vládnoucí strany. Mezi nedemokratické systémy zahrnujeme absolutismus, autokracii, autoritářství, despocii, diktaturu, tyranii a totalitarismus.

Pro rozvoj podnikatelské aktivity je důležitá existence tržního systému. Z uvedené tabulky lze vyčíst, že tržní systém lze spravovat demokraticky i nedemokraticky.

Politický systém	<i>Demokratický</i>	<i>Autoritativní</i>
Ekonomický systém		
<i>Tržní systém</i>	Demokratický kapitalismus	Země s fungujícím trhem, ale bez lidských práv a svobod
<i>Centrálně plánovaný</i>	Neexistuje	Socialistické země

Tabulka č. 1, Zdroj: Slaný a kol., 2003, str. 75

Podnikatelská aktivita je možná v demokratickém i nedemokratickém systému. Vzhledem k omezením společenské koordinace, která mohou být dána v nedemokratickém systému bez souhlasu tržních subjektů, je dnes za nejeefektivnější kombinaci považován systém tržně cenový ve spojení s demokratickým politickým systémem. Ale i v tomto spojení existují problémy. Jeden z nedostatků definoval americký ekonom, nositel Nobelovy ceny, Kenneth John Arrow ve svém teorému nemožnosti, ve kterém dokazuje, že neexistuje hlasovací metoda na principu většinového pravidla, kde by se z individuálních preferencí dala odvodit společenská preferenční škála a kde by výsledek volby nezávisel na pořadí hlasování o jednotlivých preferencích. (Arrow, 1971) Za důležité měřítko rozvoje podnikatelské činnosti tedy musíme považovat kvalitu demokracie.

1.1.3. Existence byrokracie

Na základě politického systému dochází k volbě orgánů, které vydávají hospodářsko-politická rozhodnutí, k jejichž praktické realizaci je nutný určitý výkonný aparát. Tímto výkonným aparátem je soustava úřadů nazývaných byrokracie. S první teorií byrokracie přišel Max Weber, který následně definoval charakteristické znaky byrokratického systému:

- V byrokracii jsou jasně vymezené úřední kompetence, které jsou pevně dané zákony. Pravidelné činnosti potřebné k byrokratickému řízení jsou chápány jako úřední povinnosti. Je rozdělena příkazovací moc i donucovací prostředky. Pro určité povinnosti se předem stanovují osoby s předepsanou kvalifikací.
- Platí princip úřední hierarchie a instančního postupu, je pevně stanoven systém nadřízenosti a podřízenosti.
- Činnost úředníků je založena na psaných záznamech.
- Úředníci musí mít odborné vzdělání.
- Byrokracie má stanovenou povinnou pracovní dobu.

- Úředníci jsou absolutně podřízeni pravidlům organizace, podle kterých musí jednat. (Weber, 1997, str. 65-67)

Max Weber chápal byrokracii jako pozitivní jev. Považoval byrokratický systém za nejefektivnější model řízení a prohlubování byrokracie za způsob zefektivnění úřadů. Byrokrat je dle Maxe Webera lépe kvalifikovaný, nestranný, informovaný a jedná dle zákonů. Další ekonomové zabývající se teorií byrokracie jako například William A. Niskanen, Gordon Tullock, Anthony Downs, James M. Buchanan, Ludwig von Mises či Friedrich A. von Hayek podrobují Weberovu teorii značné kritice. Problémem dle nich není samotná byrokracie, ale její rozrůstání se, byrokratizace.

„Byrokracie sama o sobě není ani špatná, ani dobrá. Je pouze prostředkem vlády, jenž může být užit v rozličných sférách lidské činnosti. Existují oblasti, především efektivní řízení vládního aparátu, ve kterých jsou byrokratické metody nezbytně vyžadovány.“ (Mises, 2002, str. 75) Byrokratizace však vede ke zkosnatění systému, úředníci nejsou schopni řešit nečekané případy a jsou neflexibilní. *„Byrokratizace vede ke stagnaci a k zachování zastaralých metod“.* (Mises, 2002, str. 154)

Důsledkem byrokratizace je ovlivnění veřejných financí na příjmové i výdajové straně. Rostoucí počet úředníků znamená rostoucí výdaje státu na jejich platy a na provoz úřadů a na druhé straně snížení počtu daňových poplatníků a následně zvýšení daní, aby byly výdaje na byrokracii kompenzovány na příjmové straně rozpočtu. Dalším důsledkem byrokratizace je zpomalení rozvoje společnosti. Jednak díky zvýšení daní, ale také zvýšením administrativní zátěže produktivních činností, která se projevuje vyšším počtem úkonů nutných pro započetí či skončení podnikatelské činnosti nebo časovou náročností. Tyto jevy negativně ovlivňují podnikatelskou činnost, zvyšují její náklady a znesnadňují produkci statků a služeb.

Byrokratická činnost je měřena časem, protože práce úředníků nelze „Taylorovsky“ normovat. Chybí motivace úřadů vzájemně se kontrolovat a efektivita úředníků je těžko měřitelná. Politické kompetence vůči byrokratům jsou omezené informační asymetrií a selhává efektivní kontrola. V soukromé společnosti je cílem dosažení zisku a pomocí účetnictví lze zjistit, jak jednotliví pracovníci přispívají k plnění tohoto cíle. Úřad má však neurčité či nejasně definované cíle a kontrola pomocí účetnictví je tak nemožná. (Mises, 2002)

Ekonomové školy veřejné volby uvádějí, že byrokraté nesledují zájem svých politických vůdců (veřejné blaho), ale především posílení svého vlastního vlivu a zlepšení

svého postavení. Z teorie W. Niskanena vyplývá, že byrokraté maximalizují svůj užitek, kterým je zvýšení platu prostřednictvím zvýšení prestiže jejich úřadu. (Niskanen, 1968). Úředníci mají dále tendenci vyhýbat se řešení problémů, aby neudělali chybu a nepřišli o svůj post. (Friedman, 1991, kap. 7) Díky tarifnímu hodnocení úředníků se obsluhování klientů stává pouhým nákladem a narůstá neochota zákazníků pomoci. Milton Friedman představil model systému financování veřejných výdajů, kde charakterizuje veřejné výdaje jako utrácení peněz někoho jiného na potřeby někoho jiného a uvádí, že úředníci mají velkou motivaci k tomu, aby cizí peníze přesměrovali ve svůj prospěch. „*Vzniká silné pokušení ke korupci a k podvodům.*“ (Friedman, 1991, str. 118)

Pro řešení problému byrokracie musíme analyzovat příčiny byrokratizace. Jako vysvětlení růstu byrokracie můžeme použít Parkinsonův první zákon, který říká, že množství úředníků, náklady naprosto nesouvisí s výstupy úřadu a množstvím odvedené práce. Úředníci tráví stále více času vnitřní úřední komunikací (přerozdělování kompetencí atd.) až jim nakonec nezbyvá čas na obsluhování klientů a úřad nemá žádný výstup. Tato situace se nazývá Parkinsonova mez a její dosažení je možné díky špatné měřitelnosti úřednickovy efektivnosti a monopolním privilegiím, které úřadům připadají. Úřady jsou obvykle instituce s povinným odkupem a neexistuje u nich možnost bankrotu. Další důvod rozrůstání byrokracie má historické kořeny. Byrokratický systém vznikl ve středověku v soukromém státu jako prostředek správy země, kde měl panovník zájem na efektivnosti svého úředního aparátu a přerod středověkých systémů v moderní veřejné státy znamenal vymizení funkce panovníka jako brzdy růstu byrokracie. Úředníci se tedy nadále chovají jako správci bez pána a snaží se zvyšovat prestiž svých úřadů. Jelikož úřady nemohou dosahovat zisku jako je tomu u tržních institucí, měří prestiž velikostí úřadu. Čím větší úřad, tím větší jeho důležitost a plat úředníka.

Na základě uvedených důvodů rozrůstání státních správ lze hledat řešení byrokratizace a způsoby zefektivnění státních správ, které by vedly ke zjednodušení podmínek lidské činnosti v rámci společnosti.

Příkladem zefektivnění fungování úřadů je reforma na Novém Zélandě v 80. letech 20. století, kde došlo k zavedení tržních prvků do veřejné správy. Jednotliví představitelé ministerských resortů podepisují s ministerstvem pracovní smlouvu na dobu pěti let. Je na jejich uvážení, jakým způsobem a za pomoci kolika dalších úředníků dosáhnou plnění úkolů. Jejich motivace je značná, jestliže se jim daří pracovat levněji než je jejich stanovený rozpočet, mohou si zbytek prostředků ponechat. Jestliže se jim nedaří plnit zadaný úkol,

mohou být propuštěni. V současné době také roste význam zlepšování informačních technologií a růstu internetu. Od zavedení samoobslužných internetových systémů lze očekávat mnohá administrativní zjednodušení a úsporu času.

1.1.4. Zájmové skupiny

Zásadní vliv na ekonomické aktivity jedinců mají vládní intervence, které způsobují redistribuci. Tyto vládní zásahy mají velký význam při získávání lepšího postavení na trhu a mnoha tržním subjektům se vyplatí bojovat o podporu státních institucí. Dochází tak k působení a prosazování požadavků zájmových skupin v politice státu.

Zájmové skupiny představují sdružení jednotlivců se společným zájmem. Jsou to nepolitické subjekty, které prosazují určité zájmy svých členů proti zájmům jiných skupin s odlišnými nebo protikladnými zájmy. Základní znaky zájmové skupiny jsou konkrétní společný zájem a omezený počet členů, z důvodu efektivnosti jejich organizace.

Zájmové skupiny se snaží ovlivňovat vládu, parlament, politické strany a často také veřejné mínění ve svůj vlastní prospěch. Konečné rozhodnutí o úspěšnosti dané zájmové skupiny leží v rukou vládních organizací. Ty disponují prostředky, o které jednotlivé zájmové skupiny prostřednictvím snah o dobývání renty usilují.

„Dobývání renty (rent-seeking) označuje aktivitu, jejímž cílem je získání renty uměle vytvořené státním zásahem, například omezením nabídky. Zdrojem renty je monopolní či jinak privilegovaná pozice na trhu, na jejíž získání bude ekonomický subjekt vynakládat zdroje, které potom nemohou být vynakládány na produktivní aktivity. Přesun zdrojů do neproduktivních aktivit představuje společenskou ztrátu, která se bude zvyšovat v důsledku konkurence zájmových skupin, usilujících o získání stejného typu renty, atd.“ (Žák, 2002, str. 658) Cílem zájmové skupiny je dosáhnout výjimečného postavení na trhu pro dosažení čistého zisku. Tento čistý zisk je výsledkem privilegia a je nazýván rentou. Lukrativita a omezenost rent rozpoutává proces „dobývání renty“. Konkurence mezi dobyvateli renty vede k tomu, že jsou ochotni nést náklady na dobývání renty až do výše renty. Dobývání renty je neefektivní činnost. „Pokud vláda vytváří privilegia a tím i prostor k získávání rent z těchto privilegií, věnují lidé více úsilí dobývání renty na „politickém trhu“, než produktivním činnostem a jejich prodeji na „ekonomickém trhu“.“ (Holman, 2001, str. 493)

Možnost dobývat rentu obecně vyplývá z regulace ekonomiky. Hlavním zdrojem renty jsou vládní zásahy jako licence ke vstupu na trh, licence k dovozům, vývozům či jiným činnostem, subvence, cenové stropy nebo zavádění cel.

Milton Friedman ve svém díle Svoboda volby uvádí, že důsledky státních opatření jsou přesně opačné, než byly zamýšlené cíle reformátorů a většinou se ani nedosáhne cíle zájmových skupin. Odvolat původní zákon je však téměř nepředstavitelné a začíná se volat po dalším vládním zákonu. Státní regulace vedou ke snížení množství podnikatelských subjektů (firem) na trhu, dochází ke zvýšení cen a zhoršení poskytovaných služeb. (Friedman, 1991, kap. 7)

Ludwig von Mises chápe zájmy jako: „*požadavky méně schopných podnikatelů, kteří usilují o ochranu před schopnějšími konkurenty*“. (Mises, 2006, str. 248) Privilegovanost jednoho výrobce poškozuje ostatní tržní subjekty a probíhá na úkor ostatních lidí. Je-li těm nejschopnějším bráněno využít své schopnosti tam, kde by mohli poskytovat spotřebitelům nejlepší služby, klesá nabídka výrobků a zvyšuje se jednotková cena. Jediným důsledkem ochrany je převedení výroby z míst, kde může vyprodukovat více na jednotku kapitálu do míst, v nichž produkuje méně. Výhody plynoucí ze státních zásahů dále trvají jen omezeně. V dlouhém období přestává přinášet udělené privilegium zvýhodněné skupině zisky, protože zvýhodněné odvětví láká ke vstupu další ekonomické subjekty a konkurence tak odstraňuje veškeré výhody privilegia.

Důsledky růstu počtu zájmových skupin a jejich politického vlivu shrnul Mancur Olson, který říká, že: „*Růst počtu zájmových skupin, růst jejich síly a politického vlivu vede ke zvětšení přerozdělovacích procesů ve společnosti a s tím se snižuje ekonomická efektivnost společnosti, což má negativní vliv na výši vytvořeného národního důchodu*“. (Holman, 2001, str. 491) „*Kromě toho rostoucí role zájmových skupin vede ke zvětšení rozsahu a hloubky státní regulace hospodářství*.“ (Holman, 2001, str. 492)

1.1.5. Vlastnictví

Motivem podnikatelské činnosti je dosažení zisku. Aby se jednotlivci snažili vyvíjet takovou činnost musí existovat jistota, že je o výsledky jejich práce nikdo nepřipraví. Instituce soukromého vlastnictví a jeho vynucování jsou determinující podmínkou existence podnikatelské aktivity a základem fungování tržního mechanismu.

Prosperita Západu je spíše výjimkou z obecného pravidla, která vyplývá z existence určitého řádu. Ukazuje se, že společenské faktory zastiňují faktory přírodní a za prazáklad

vzniku řádu a tvorby bohatství byl označen koncept vlastnictví. (Šíma, 2004, kap. 1) Kdykoli společnosti začaly vlastnictví pošlapávat či ignorovat, společenský řád se rozpadl a společnost se přiblížila historickému standartu – chudobě. (Pipes, 2008, kap. 2)

Pro podporu soukromého vlastnictví se již ve Starověku vyjádřil Aristoteles. Právo na soukromé vlastnictví v jeho teorii však bylo ospravedlnitelné pouze v případě, že bude sloužit k vlastní obživě. Aristoteles pak nadále definoval stát jako hlavního zajišťovatele práv a svobody člověka. Na jeho myšlenky navázal Tomáš Akvinský, který již chápal vlastnictví jako podporu individuálního úsilí a prostředek udržení společenského řádu a stability. Říkal, že nejistota vlastnictví a jeho nedostatečná ochrana vede k hospodářskému úpadku a je zdrojem nestability a společenských nepokojů. Nejvyšším cílem státu by měla být ochrana soukromého vlastnictví a spravedlnosti.

Důležitost vlastnictví pochopil také John Locke, který se pokusil vysvětlit a obhájit soukromé vlastnictví jako přirozené právo. Základem jeho teorie bylo výlučné právo člověka na plody své práce a práce svých předků. John Locke je dále považován za zakladatele teorie minimálního státu, která stojí na myšlence, že lidé zřizují stát na základě společenské smlouvy. John Locke tuto společenskou smlouvu vysvětloval ve svém díle Druhé pojednání o vládě jako vzdání se své svobody výměnou za ochranu svých přirozených práv za účelem bezpečného provozování svobodné aktivity, kde za přirozené práva považuje právo na život, majetek a svobodu. John Locke zde nadále definoval čtyři základní znaky minimálního státu.

Zdůvodňoval existenci státu potřebou zákonodárce pro stanovení pravidel jednání ve společnosti, rozsuzování sporů, vynucování rozsudků a jako ochranu před vnějším nepřítelem. Toto minimum Johna Locka platí dodnes s tím, že je státu přiřazeno více či mnohem více funkcí než v této základní teorii.

S důležitostmi definování vlastnických práv a vynucování smluv souhlasil také Adam Smith a jeho následovníci z řad klasické politické ekonomie. Zastáncem spontánního řádu je také Friedrich August von Hayek. Ve své knize Právo, zákonodárství a svoboda se snaží vysvětlit důležitost spontánních, časem vzniklých pravidel a jejich dodržování pro fungování společnosti. Uvádí zde, že racionální chování v rámci negativních, obecných a normativních pravidel vede ke vzniku řádu. Chápe zde soukromé vlastnictví, právo a svobodu jako vymezení chráněné oblasti jednotlivce neboli „plot“ kolem každého jedince, kde se nachází věci, z jejichž používání jsou ostatní vyloučeni. Smyslem právních pravidel je tedy dle F. A. Hayeka právě vytvoření „plotu“ a úkolem soudce je „opravování“ tohoto plotu a řešení

případných jeho chyb, externalit pro maximální soulad očekávání jednotlivců a fungování tržního řádu.

Uvedené příklady vysvětlují důležitost vlastnictví a jeho postavení ve společnosti. Zhroucení socialistických států, založených na popření vlastnických práv, dokazuje důležitost vlastnictví jako základního prvku pro vznik řádu a rozvinutí společenských interakcí.

1.1.6. Soudy – právo a jeho vymahatelnost

Moderní stát je koncipován jako právní stát, který musí zaručovat práva jednotlivců, neporušovat své vlastní právní normy a respektovat mezinárodní akty, ke kterým přistoupil. Právní stát klade důraz na zachování lidských práv a dodržování Listiny základních práv a svobod, jejíž pátá hlava vymezuje právo na soudní a jinou právní ochranu. Z definice právního státu vyplývá rovnost všech subjektů před soudem (občanů i státu) a soudní ochrana musí být obecně přístupná, dosažitelná a účinná. Aby soudy mohly plnit všechny funkce, které jsou jim státem přisouzeny, musí být splněna podmínka jejich nezávislosti, právo musí být závazné a vynutitelné. Lidé se musí řídit právním řádem a pokud tomu tak není, musí existovat mechanismy, jejichž prostřednictvím se právo prosadí.

„Závaznosti a vynutitelnosti rozhodnutí může být dosaženo pouze prostřednictvím státní moci. Z toho vyplývá, že výkon soudnictví jako právní instituce přísluší státu, a to výlučně jen státu, protože jinak nelze závaznost a vynutitelnost soudních rozhodnutí zajistit. Soudnictví tudíž patří k funkcím, které stát musí obligatorně zajišťovat.“ (Zoulík, 1995, str. 35) *„Ochrana lidí a jejich oprávněně nabytého majetku je hlavním prvkem ekonomické svobody a občanské společnosti. A je tedy skutečně nejdůležitější funkcí státu.“* (GWARTNEY, 2008, str. 4)

Funkce státu se dle právního hlediska člení na zákonodárství, správu a soudnictví. Toto členění vychází z teorie dělby moci na zákonodárnou, výkonnou a soudní, jejímž tvůrcem byl Charles de Montesquieu, který teorií reagoval na zneužívání moci v absolutním státě. *„Není svobody, jestliže táž osoba nebo týž úřad spojuje ve svých rukou moc zákonodárnou a moc výkonnou, protože vzniká obava, že monarcha nebo senát vyhlásí tyranské zákony a pak je bude tyransky provádět. Není svobody, jestliže není moc soudní oddělena od moci zákonodárné a výkonné. Kdyby byla moc soudní spojena s mocí zákonodárnou, byla by moc nad životem a svobodou občanů pouhou libovůlí, protože soudce by byl zároveň zákonodárcem. Kdyby byla moc soudní spojena s mocí výkonnou, soudce by mohl býti zároveň tyranem.“* (Montesquieu, 2003, str. 190) Montesquieu požadoval

nezávislost soudů: „soudní moc se nesmí svěřit doživotnímu senátu, nýbrž musí být vykonávána osobami, které budou vybírány v určitém intervalu z lidu způsobem, který bude určen zákonem a kteří tvoří soudní dvůr, který bude úřadovat tak dlouho, dokud to bude nutné“. (Montesquieu, 2003, str. 191) Soud musí být nezávislý na ostatních orgánech státní moci, hlídána je nezávislost soudů v rámci jejich hierarchie a důležitá je nezávislost a nestrannost jednotlivých soudců. Soudcovské nezávislosti se dosahuje neodvolatelností proti vůli soudce či neslučitelností soudcovské funkce s jinou veřejnou funkcí a výdělečnou činností, tj. principem inkompatibility. Soudci jsou jmenováni na dobu neurčitou a dobře platově ohodnoceni.

V moderním státě existují soudy jako zvláštní státní orgány, které jsou založeny na třech charakteristikách: na principu specializace, odbornosti a soudcovské nezávislosti. Specializace soudu znamená, že soud vykonává výlučně soudnictví a neplní žádné další funkce. Axióm odbornosti říká, že soudci jsou vysokoškolsky vzdělaní právníci, pro které je souzení výhradním povoláním. A princip nezávislosti je založen na skutečnosti, že soudce se při řešení sporu stává třetím nezáúčastněným subjektem. (Zoulík, 1995)

Soudy by tedy měly být nezávislé, spravedlivé, neúplatné, objektivní a nestranné. Avšak i na soudce často působí rozličné zájmové skupiny a může se zde projevit i problém byrokratizace. Dochází pak k ovlivnění soudců a prodlužuje se řešení právních sporů. Dochází k porušení uvedených definičních znaků soudnictví a k neefektivnímu fungování soudů a vynucování práv, což má negativní dopad na podnikatelskou aktivitu.

Josef Šíma ve své knize *Ekonomie a právo* nabízí řešení neefektivity soudů: „...musíme sebrat odvahu a po Smithově vzoru prohlásit, že i kvalitní právo – stejně jako jiné kvalitní služby – musí být tvořeno v konkurenčním decentralizovaném anarchickém systému“. (Šíma, 2004, str. 99) „Společnost se může vyvíjet mnohem lépe bez státní monopolizace jednoho z nejdůležitějších sektorů – tvorby a vynucování práva.“ (Šíma, 2004, str. 127) „Sektor produkce a vynucování práva musí být osvobozen od státního monopolu a otevřen pro podnikatele, kteří zajistí nejlepší možnou kvalitu práva.“ (Šíma, 2004, str. 128)

1.2. Další faktory ovlivňující podnikatelskou aktivitu

V dnešní globalizované a propojené společnosti nezávisí podnikatelská aktivita v dané zemi pouze na institucionálním prostředí té které země, ale i na prostředí ostatních zemí. Institucionální prostředí tvoří politické, právní a etické okolí podniku a dále je podnikání ovlivňováno mnoha dalšími faktory, které se mohou vzájemně ovlivňovat. (Synek, 2002)

Jako další prvky okolí podniku můžeme vyjmenovat:

- geografické okolí,
- sociální podmínky,
- ekonomické faktory,
- ekologické okolí,
- technologické prostředí,
- kulturně historické okolí.

Geografické okolí

Geografické okolí podniku ovlivňuje lokalizaci podniku a odvíjí se od něj logistika podniku. Zahrnuje přírodní podmínky jako je nadmořská výška, členitost terénu či vodní toky a dopravní cesty. Patří sem také infrastruktura.

Sociální okolí

Podnik by měl brát při své činnosti v úvahu důsledky pro společnost. Zisková orientace vlastníků a manažerů se často dostává do rozporu se zájmy okolí či zaměstnanců a podnik musí dosahovat sociálního smíru. Čistá ekonomická racionalita podnikatelů se tak často spojuje se sociální odpovědností podniku.

Ekonomické okolí

Pro rozhodování podniku má velký význam celková hospodářská situace země a dynamika hospodářského růstu. Hlavními ekonomickými faktory, které ovlivňují rozhodování podnikatelských subjektů jsou dostupnost a ceny výrobních faktorů, daňová zátěž podniků, hospodářský růst a měnový a devizový vývoj.

Ekologické okolí

Ekologické aspekty podnikání jsou v současné době stále více prosazovány státními institucemi a podnik se těmito požadavkům musí přizpůsobovat. Ekologické požadavky často znamenají pro podnik zvýšení nákladů na výrobu či nutnost změnit výrobní metody.

Technologické okolí

Toto okolí tvoří technický (nové stroje a zařízení) a technologický rozvoj (nové a lepší výrobní metody) v dané podnikatelské sféře, díky němuž podnik dosahuje lepších

hospodářských výsledků. Lepší technika a technologie zefektivňuje výrobu a je chápána jako konkurenční výhoda.

Kulturně historické okolí

Toto okolí je dáno dlouhodobým vývojem na území daného státu a zvláště v poslední době se vyzdvihuje důležitost jeho prvků jako je kulturní a vzdělanostní úroveň obyvatelstva. Tvoří takzvaný „lidský kapitál“, který je důležitý pro ekonomický rozvoj, neboť je hlavním zdrojem technického a technologického rozvoje společnosti.

V analytické části práce se nebudu zabývat veškerými faktory, které ovlivňují podnikání. Zaměřím se na zkoumání kvality institucionálního prostředí, důležitosti výše mezd, daňové zátěže a kvality infrastruktury.

2. Porovnání České republiky a Ukrajiny

Základní charakteristika České republiky a Ukrajiny¹ dokládá, že oba státy prošly na počátku 90. let ekonomickou transformací a staly se tak tržními ekonomikami. Politickým systémem je v obou případech republika. Na Ukrajině převládají pravomoci prezidenta a v České republice má ústřední postavení parlament. Obě země jsou demokratické.

Česká republika a Ukrajina se dále liší v mnoha ohledech (velikost země, nerostné bohatství, ekonomická situace aj.) a nabízí se tak jako vhodné země pro srovnání kvality institucionálního prostředí a dalších faktorů ovlivňujících podnikatelskou činnost. Tato kapitola je věnována analýze kvality institucionálního prostředí a dalších faktorů ovlivňujících podnikatelské rozhodování o alokaci investic (výše mezd, daňová zátěž, kvalita infrastruktury). Výsledky šetření jsou poté použity pro hodnocení významu institucionálního prostředí jako „pravidel hry“ pro podnikání.

2.1. Institucionální prostředí v České republice a na Ukrajině

Kvalita institucionálního prostředí odráží schopnost státu vytvořit vhodné podmínky pro fungování trhu a prosazování demokratických principů. Vypovídá o působení zájmových skupin, o efektivitě byrokratického mechanismu a soudů.

Ukazatele nutné pro posouzení kvality institucionálního prostředí jsou sledovány mnoha nezávislými organizacemi jako například World Bank (Světová banka), Fraser Institut (nezávislá výzkumná a vzdělávací instituce), PricewaterhouseCoopers (společnost poskytující auditorské, daňové a poradenské služby) nebo Heritage Foundation (soukromá nadace). Tyto organizace každoročně vydávají zprávy a porovnání zemí z hlediska kvality správy a ekonomické svobody, které budu používat pro porovnání institucionálního prostředí Ukrajiny a České republiky. Institucionální kvalita je analyzována v ČR a na Ukrajině na národní úrovni. Zkoumání je rozděleno na dvě části: hodnocení kvality v oblasti veřejné správy a hodnocení institucionálních podmínek z hlediska podnikatele.

2.1.1. Kvalita veřejné správy

Posuzování kvality veřejné správy se zaměřuje na zkoumání základních předpokladů fungování demokratické společnosti, jako je efektivní a transparentní vláda nebo účinný právní rámec. Hlavním zdrojem dat je projekt Světové banky – Governance Matters

¹ viz příloha č. 1: Základní informace o geopolitické situaci v obou zemích

(Kaufmann a kol., 2008). Hodnocení kvality veřejné správy je postaveno na šesti dílčích ukazatelích, kterými jsou kvalita demokracie, politická stabilita a používání násilí, efektivita vlády, kvalita regulace, ukazatel právního řádu a kontrola korupce.

Ukazatel demokracie

Ukazatel demokracie posuzuje kvalitu politických, občanských a lidských práv. Je určen rozsahem participace občanů při stanovování vlády a odráží nezávislost médií. Percentil² stanovený Světovou bankou pro ČR v roce 2007 je 77,9 a pro Ukrajinu 45,2. Toto hodnocení odráží fakt, že demokracie je v ČR na lepší úrovni než Ukrajina. Tabulka ale také ukazuje, že na Ukrajině dochází v průběhu let ke zlepšování hodnocení, na rozdíl od ČR, kde je situace poměrně neměnná.

Statistická tabulka: ukazatel demokracie, srovnání ČR a Ukrajiny					
Země	Počet zdrojů	Rok	Percentilové pořadí (0-100)	Index ³	Percentilové rozložení
ČESKÁ REPUBLIKA	12	2007	77,90	0,98	Percentil 90-100
	9	2003	79,80	1,04	Percentil 75-90
	6	1998	76,40	0,95	Percentil 50-75
UKRAJINA	14	2007	45,20	-0,09	Percentil 25-50
	11	2003	30,30	-0,67	Percentil 10-25
	5	1998	39,40	-0,32	Percentil 0-10

Tabulka č. 2, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)

Politická stabilita a používání násilí

Ukazatel politické stability odráží možnost destabilizace vládní moci a pravděpodobnost svržení vlády ústavními prostředky nebo násilím včetně možnosti terorismu. „Zároveň také ukazuje, zda změny vlády mají důsledek nejen na kontinuitu politik, ale také zda nepodkopávají schopnost občanů mírovou cestou vybírat a obměňovat vládu a politiky.“ (Žák, 2006, str. 2) Česká republika v roce 2007 předstihla v hodnocení Světové banky 77,4% zemí a Ukrajina jen 50% srovnávaných zemí. ČR opět vykazuje poměrně stabilní hodnocení, mezi lety 1998 a 2007 došlo ke zlepšení o 3,8 procentních bodů. Ukrajina se v uplynulém desetiletí zlepšila o 14,4 procentních bodů.

² Percentil vyjadřuje, jak se jednotlivý účastník umístil v rámci všech ostatních účastníků, nebo jinak vyjádřeno, kolik procent ostatních účastníků dosáhlo horšího výsledku než on (např. umístil-li se účastník na 93. percentilu, znamená to, že předstihl 93 % ostatních a jen 7 % ze všech testovaných bylo lepších než on). Pokud je znám i celkový počet testovaných, je možné díky percentilu určit i absolutní pořadí účastníka.

³ rozsah indexu (-2.5 to 2.5), čím vyšší tím lepší hodnocení; další informace dostupné na: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1148386 (12. 11. 2008)

Statistická tabulka: ukazatel politické stability, srovnání ČR a Ukrajiny					
Země	Počet zdrojů	Rok	Percentilové pořadí	Index	Percentilové rozložení
			(0-100)		
ČESKÁ REPUBLIKA	11	2007	77,40	0,83	Percentil 90-100
	9	2003	76,00	0,87	Percentil 75-90
	6	1998	73,60	0,78	Percentil 50-75
UKRAJINA	11	2007	50,00	0,16	Percentil 25-50
	8	2003	36,10	-0,31	Percentil 10-25
	6	1998	35,60	-0,22	Percentil 0-10

Tabulka č. 3, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)

Efektivita vlády

Efektivita vlády je dána kvalitou veřejných služeb, výkonností administrativního aparátu a jeho nezávislostí na politických tlacích. Významná je také kvalita formulování vládních politik a jejich kredibilita (spolehlivost).

V roce 2007 Česká republika získala v percentilovém hodnocení 80,10 bodu a Ukrajina pouhých 29,90. ČR tak patří mezi 20% nejlépe hodnocených zemí a Ukrajina naopak skončila mezi 30% nejhůře hodnocenými zeměmi. Česká republika má mnohem efektivnější administrativní aparát a větší spolehlivost vládní politiky.

Statistická tabulka: Efektivita vlády, srovnání ČR a Ukrajiny					
Země	Počet zdrojů	Rok	Percentilové pořadí	Index	Percentilové rozložení
			(0-100)		
ČESKÁ REPUBLIKA	14	2007	80,10	0,99	Percentil 90-100
	12	2003	76,30	0,77	Percentil 75-90
	8	1998	75,40	0,71	Percentil 50-75
UKRAJINA	14	2007	29,90	-0,60	Percentil 25-50
	11	2003	34,60	-0,53	Percentil 10-25
	7	1998	22,30	-0,74	Percentil 0-10

Tabulka č. 4, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)

Kvalita regulace

Kvalita regulace odráží schopnost vlády vytvářet regulace, které podporují rozvoj soukromého sektoru. Ukazuje užívání základních tržně nekonformních politik⁴ (cenová kontrola, nevhodná regulace bank) a zkoumá dopad těchto politik na domácí i zahraniční investory. (Žák, 2006)

Kvalita regulace je v případě České republiky na mnohem lepší úrovni než na Ukrajině. Hodnocení ČR dosáhlo v roce 2007 percentilového pořadí 80,10 a Ukrajina získala pouze 36, 40 bodu.

⁴ Politiky, které zpomalují rozvoj trhu

Statistická tabulka: Kvalita regulace, srovnání ČR a Ukrajiny					
Země	Počet zdrojů	Rok	Percentilové pořadí	Index	Percentilové rozložení
			(0-100)		
ČESKÁ REPUBLIKA	13	2007	80,10	0,96	Percentil 90-100
	12	2003	83,40	1,12	Percentil 75-90
	9	1998	77,10	0,86	Percentil 50-75
UKRAJINA	13	2007	36,40	-0,42	Percentil 25-50
	11	2003	25,40	-0,66	Percentil 10-25
	8	1998	21,00	-0,82	Percentil 0-10

Tabulka č. 5, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)

Ukazatel právního řádu

Kvalita právního řádu determinuje konečnou ochotu subjektů podřídit se zákonům. Důležitá je důvěra v právo, která je dána kvalitou vynucování smluv a ochrany vlastnických práv, fungováním soudů a policie. Je nutné sledovat také pravděpodobnost zločinů a násilné kriminality.

Ukrajina v tomto ukazateli vykazuje velmi nízkou hodnotu pro rok 1998, kdy její percentilové hodnocení dosáhlo 16,70 bodu a do roku 2007 došlo ke zlepšení právního řádu na 27,60, tj. o 10,90 bodu. V ČR došlo během poslední dekády k mírnému propadu ze 75,20 bodů na 73,80, tj. o 1,40 bodu, ale i v tomto případě je hodnocení ČR významně lepší než hodnocení Ukrajiny.

Statistická tabulka: Ukazatel právního řádu, srovnání ČR a Ukrajiny					
Země	Počet zdrojů	Rok	Percentilové pořadí	Index	Percentilové rozložení
			(0-100)		
ČESKÁ REPUBLIKA	18	2007	73,80	0,77	Percentil 90-100
	16	2003	76,20	0,80	Percentil 75-90
	12	1998	75,20	0,82	Percentil 50-75
UKRAJINA	20	2007	27,60	-0,70	Percentil 25-50
	17	2003	22,90	-0,85	Percentil 10-25
	11	1998	16,70	-0,96	Percentil 0-10

Tabulka č. 6, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)

Kontrola korupce

Je důležité, aby veřejná moc nebyla využívána pro získávání soukromého užitku jak v případě velké (politické) tak i v případě malé (byrokratické) korupce. Nadále by zájmové skupiny neměly ovládat volbu politiků a přijímání zákonů.

Ukazatel korupce pro Českou republiku vykazuje horší hodnoty než její ostatní ukazatele kvality státní správy a poukazuje tak na přetrvávající problémy. Percentilové hodnocení je v roce 2007 v ČR horší než v předchozích letech, tj. 64,70 bodu. Na Ukrajině jsou korupční problémy ještě o poznání vyšší. V roce 2007 se zařadila mezi 30% nejhůře

hodnocených zemí. Navzdory zlepšení hodnocení o 17,9 bodu během posledních 10 let je korupce na Ukrajině stále velmi zásadní.

Statistická tabulka: Kontrola korupce, srovnání ČR a Ukrajiny					
Země	Počet zdrojů	Rok	Percentilové pořadí	Index	Percentilové rozložení
			(0-100)		
ČESKÁ REPUBLIKA	16	2007	64,70	0,26	Percentil 90-100
	12	2003	69,90	0,40	Percentil 75-90
	10	1998	68,00	0,45	Percentil 50-75
UKRAJINA	18	2007	26,60	-0,73	Percentil 25-50
	13	2003	17,50	-0,90	Percentil 10-25
	9	1998	8,70	-1,16	Percentil 0-10

Tabulka č. 7, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)

Z hodnocení 180 zemí v Mezinárodním indexu vnímání korupce (Corruption Perception Index; CPI) pro rok 2008 se umístila Česká republika na 45. místě a Ukrajina až na 134. místě. (Transparency International ČR, 2008b) Navzdory lepšímu umístění ČR je i zde korupce vnímána jako významná. „Hlavní problém u nás stále leží v oblasti politické korupce, nekontrolovaného lobingu, nedostatečně nezávislé justice a až příliš podmaněné státní správy. Politická reprezentace si musí udržet alespoň základní důvěryhodnost, jinak reformy ztrácejí účinek.“ (Transparency International ČR, 2008a, str. 1) Na Ukrajině je situace ještě horší. Nadále platí že: „Korupce prostupuje všechny sféry společnosti, vlády a ekonomické aktivity. Navíc je podporována nízkými platy ve veřejném sektoru.“ (Miller a kol., 2008, str. 380)

Porovnání kvality správy na základě souhrnného ukazatele

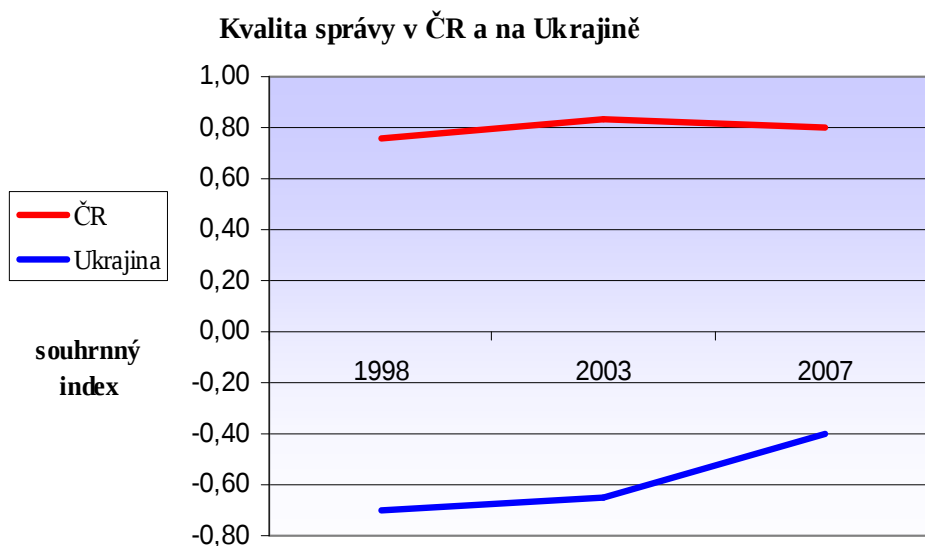
„Souhrnný index kvality správy, který používáme při hodnocení celkové kvality správy v jednotlivých zemích či skupinách zemí, je konstruován na základě výše zmíněných šesti ukazatelů jako aritmetický průměr.“ (Žák, 2006, str. 3) V tabulce jsou uvedeny všechny dílčí ukazatele i souhrnný ukazatel institucionální kvality v letech 1998, 2003 a 2007 za ČR a Ukrajinu. Souhrnný index⁵ má v roce 2007 v ČR hodnotu 0,80 a na Ukrajině -0,40. Institucionální kvalita správy je v ČR mnohem vyšší než na Ukrajině.

⁵ rozsah indexu (-2.5 to 2.5), čím vyšší tím lepší hodnocení

	Česká republika			Ukrajina		
	2007	2003	1998	2007	2003	1998
Ukazatel demokracie	0,98	1,04	0,95	-0,09	-0,67	-0,32
Politická stabilita	0,83	0,87	0,78	0,16	-0,31	-0,22
Efektivita vlády	0,99	0,77	0,71	-0,60	-0,53	-0,74
Kvalita regulace	0,96	1,12	0,86	-0,42	-0,66	-0,82
Ukazatel právního řádu	0,77	0,80	0,82	-0,70	-0,85	-0,96
Kontrola korupce	0,26	0,40	0,45	-0,73	-0,90	-1,16
Souhrnný index	0,80	0,83	0,76	-0,40	-0,65	-0,70

Tabulka č. 8, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)

Na údajích z tabulky je dále vidět, že souhrnný index pro Českou republiku se od roku 1998 mírně zlepšil. Změny v souhrnném indexu jsou zanedbatelné a ČR tak můžeme považovat za zemi se stabilní státní správou. Nicméně i v případě ČR je stále prostor pro zlepšování jednotlivých ukazatelů kvality správy. Ukrajina je v souhrnném indexu kvality státní správy daleko za Českou republikou. Můžeme však pozorovat větší dynamiku institucionálních změn a postupné přibližování se Ukrajině k České republice.

Graf č. 1, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)

2.1.2. Kvalita institucionálního prostředí z pohledu podnikatele

Podmínky podnikání mají významný vliv na realizaci a výkonnost podnikatelských aktivit a jejich hodnocení napomáhá odhalit slabá místa té které země a může sloužit jako vodítko pro realizaci souvisejících reforem. Kvalita podnikatelských podmínek je odrazem kvality institucionálního prostředí každé země. V zemích, kde jsou podnikatelské podmínky příznivé, představuje regulace menší administrativní a finanční zátěž pro podniky a usnadňuje

tak jejich fungování. Pro srovnání podnikatelských podmínek České republiky a Ukrajiny jsou použita výsledná data šetření World Bank (Světové banky) v projektu Doing Business za rok 2007 – 2009.⁶

Projekt Doing Business reprezentuje kvantitativní ukazatele regulace podnikání a ochrany vlastnických práv, které jsou vytvářeny pro 181 zkoumaných zemí. Pro srovnatelnost dat jsou tyto ukazatele vytvářeny pro specifickou skupinu ručených podniků se sídlem v největším městě. Výzkum Doing Business je zaměřen na sledování deseti podmínek podnikání: vznik a zánik podniku, udělování stavebních povolení, vynutitelnost plnění smluv, ochrana investorů, registrace vlastnictví, získávání úvěru, přijímání a propouštění pracovníků, zahraniční obchod a platba daní.⁷

Zahájení podnikání

Každá procedura zahrnující kontakt s byrokratickým aparátem se stává potencionální příležitostí vybírání úplatků a nevhodné a složité procedury spojené se vstupem na trh tak vytváří prostor pro vznik korupce. Komplikované podmínky vstupu na trh dále nezvyšují kvalitu produktů, nedělají práci bezpečnější ani nesnižují zatížení životního prostředí, ale naopak omezují soukromé investice a zvyšují ceny.

Česká republika se v celkovém hodnocení pro rok 2009 umístila na 86. místě, tj. o 42 příček lépe než Ukrajina. Počet procedur nutných k založení podniku je v ČR 8 a na Ukrajině 10, ČR má mnohem nižší požadovaný počáteční kapitálový vklad a vyřízení formalit trvá téměř poloviční dobu než na Ukrajině. Poměrně nízké jsou v obou zemích přímé finanční náklady vstupu na trh, jejichž úroveň je na Ukrajině nižší než v České republice.

Během posledních tří let na Ukrajině neproběhla zásadní změna týkající se vstupu nových firem na trh. Mírně poklesly náklady a kapitálový vklad. V celkovém hodnocení pro rok 2009 se Ukrajina propadla ze 113 místa na 128. Naopak ČR poskočila v žebříčku z 93. místa na 86. a to hlavně zřízením projektu Czech point (Český podací ověřovací informační národní terminál), který je asistovaným místem výkonu veřejné správy a umožňuje získání ověřených výstupů z živnostenského a obchodního rejstříku, z katastru nemovitostí a z rejstříku trestů na jediném místě.⁸

⁶ Metodika Doing Business dostupná na: <http://www.doingbusiness.org/MethodologySurveys/>, (20. 11. 2008)

⁷ Více informací viz.: About Doing Business, dostupné na: http://www.doingbusiness.org/documents/DB09_About.pdf, (20. 11. 2008)

⁸ Další možnosti využití a informace o Czech point dostupné na oficiálních webových stránkách: <http://www.czechpoint.cz/>

Země	Rok	Zahájení podnikání, srovnání ČR a Ukrajiny				
		Pořadí	Počet procedur	Počet dnů	Náklady (% HNP per capita)	Kapitálový vklad (% HNP per capita)
Česká republika	2009	86	8	15	9,60	31,80
	2008	93	10	17	10,60	34,90
	2007* ⁹	74	10	24	8,90	36,80
Ukrajina	2009	128	10	27	5,50	174,20
	2008	113	10	27	7,80	203,10
	2007*	101	10	33	9,20	198,80

Tabulka č. 9, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

Udělování stavebních povolení

Další otázkou po registraci firmy je její fyzické umístění. Ukazatel udělování stavebních povolení se zaměřuje na efektivnost stavební regulace jako kompromis mezi bezpečností a dostupností staveb. Zabývá se všemi regulacemi od vytvoření projektové dokumentace přes získání všech nutných povolení, připojení k veřejným sítím a absolvování inspekci.

S účinností od 1. ledna 2007 platí v ČR nový stavební zákon, tj. zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), který zrychlil dosavadní povolovací řízení a zrušil některé administrativní úkony. Došlo také k zintenzivnění kontroly nad prováděním staveb a tím umožnění jejich bezodkladného používání. (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2008) K tomuto zákonu pak s účinností od 3.6.2008 přibyla tzv. „malá novela“¹⁰, která přinesla další zjednodušení. Pro rok 2009 nejsou připraveny žádné významné změny a ČR se propadá z 85. místa na 86. Problémem nadále zůstává vysoký počet procedur a časová náročnost. Naopak náklady povolovacího řízení jsou velmi nízké. Hodnocení Ukrajiny ukazuje na velmi neefektivní regulaci povolovacího řízení. Počet procedur je sice o 6 menší než v ČR, ale mezi lety 2008 a 2009 přibyla povinnost platit daň z infrastruktury, což prodloužilo schvalovací proces o 42 dní a zvýšilo už tak hodně vysoké náklady. (World Bank, 2008) Ukrajina se ze 181 zemí umístila až na 179. místě.

⁹ v roce 2007 bylo hodnoceno pouze 175 zemí (r. 2008 a 2009 181 zemí), malé změny v metodologii, pořadí lze brát jen jako orientační, další informace dostupné na: <http://www.doingbusiness.org/MethodologySurveys/>

¹⁰ zákon č. 191/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění zákona č. 68/2007 Sb., Zdroj: oficiální web města Moravský Beroun, http://www.morberoun.cz/vismo/dokumenty2.asp?u=9908&id_org=9908&id=218244), (5. 12. 2008)

Země	Rok	Udělování stavebních povolení, srovnání ČR a Ukrajiny			
		Pořadí	Počet procedur	Počet dnů	Náklady (% HNP per capita)
Česká republika	2009	86	36	180	16,90
	2008	85	36	180	18,50
	2007*	110	36	230	19,50
Ukrajina	2009	179	30	471	1901,70
	2008	175	29	429	668,50
	2007*	107	29	429	821,20

Tabulka č. 10, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

Regulace zaměstnanosti

Regulace zaměstnanosti je důležitá pro efektivní uzavírání smluv mezi pracovníky a zaměstnavateli. Není ale jednoduché najít rovnováhu mezi ochranou zaměstnance a flexibilitou pracovních trhů. Přeregulovaný pracovní trh se vyznačuje značnou rigiditou, což má neblahé vedlejší účinky jako snížení tvorby pracovních míst, pokles velikosti podniků a investic či prodloužení doby hledání zaměstnání.

ČR patří v tomto směru k méně zatíženým zemím. V celkovém hodnocení zabírá 59. pozici a v hodnocení zemí OECD se řadí na 33. místo. K 1. 1. 2008 došlo ke změnám v zákoníku práce a byla tak zvýšena flexibilita v oblasti přesčasů a zkušební doby. (Mališ, 2008) Poklesla rigidita propouštění a náklady přijímání zaměstnanců. Ukrajina během posledních let neprovedla žádné změny a řadí se na pozici 100. Oproti ČR má nižší náklady propouštění. Zejména rigidita pracovní doby je ale dosti vysoká a také náklady přijímání jsou na vyšší úrovni, což může mít negativní vliv na poptávku po problémových skupinách na trhu práce. (Žák, 2006, str. 14)

Země	Rok	Regulace zaměstnanosti, srovnání ČR a Ukrajiny					
		Pořadí	Rigidita přijímání (0-100)	Rigidita hodin (0-100)	Rigidita propouštění (0-100)	Náklady přijímání (0-100)	Náklady propouštění (týdny vyplácení mzdy)
Česká republika	2009	59	33	40	10	28	22
	2008	58	33	40	10	28	22
	2007*	45	33	40	20	31	22
Ukrajina	2009	100	44	60	30	45	13
	2008	103	44	60	30	45	13
	2007*	107	44	60	30	45	13

Tabulka č. 11, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

Registrace vlastnictví

Tento ukazatel sleduje úkony nezbytné ke koupi vlastnického práva a jeho legálního přechodu od kupujícího k prodávajícímu. Proces přechodu končí, když může kupující majetek použít jako zástavu v bance. Je důležité, aby vlastnická práva byla zapsána u formální autority, neboť jen tak mohou být použita jako záruka při sjednávání úvěrů. Jednoduchý

systém registrace vlastnictví předchází neformálním obchodům s majetkem a je spojen s větší bezpečností vlastnických práv a nižší korupcí.

ČR ani Ukrajina v posledních letech neprováděly zásadní změny. ČR se v hodnocení 2009 propadla o 6 míst a obsadila tak 65. pozici. Ukrajina se mírným snižováním nákladů dostala o dvě příčky nahoru (140. místo) a vyrovnala se tak nízké úrovni nákladů v ČR. Problémem ČR zůstává časová náročnost¹¹, ale celková náročnost registrace vlastnictví na Ukrajině je stále mnohem větší než v ČR – je nutné splnit deset procedur oproti čtyřem v ČR.

Země	Rok	Registrace vlastnictví, srovnání ČR a Ukrajiny			
		Pořadí	Počet procedur	Počet dnů	Náklady (% z hodnoty majetku)
Česká republika	2009	65	4	123	3,00
	2008	59	4	123	3,00
	2007*	58	4	123	3,00
Ukrajina	2009	140	10	93	2,90
	2008	142	10	93	3,30
	2007*	133	10	93	3,40

Tabulka č. 12, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

Získávání úvěru

Úvěr tvoří ve firmě cizí kapitál a snadný přístup k úvěru je tak jednou z hlavních podmínek rozvoje podnikatelské činnosti a růstu podnikatelských subjektů. Ukazatel získávání úvěru se skládá ze dvou indexů. Prvním je index práv věřitelů, který udává, do jaké míry je věřitel chráněn zástavním a konkurzním právem. Druhý index měří důležitost veřejných a soukromých registrů při hodnocení případného dlužníka a dále také přístupnost a kvalitu informací o dlužníkovi.

V České republice se mezi lety 2008 a 2009 zhoršil index práv věřitelů o 1 bod a země se tak propadla o 18 míst na 43. pozici. Naopak na Ukrajině vznikla nová soukromá úvěrová kancelář, čímž se zjednodušilo předávání informací o finanční situaci žadatelů o úvěr (World Bank, 2008) a Ukrajina se tak dostala v hodnocení před ČR a zaujala 28. místo.

Země	Rok	Získávání úvěru, srovnání ČR a Ukrajiny				
		Pořadí	Práva věřitelů (0-10)	Úvěrové informace (0-6)	Veřejný registr (% dospělých)	Soukromý registr (% dospělých)
Česká republika	2009	43	6	5	4,60	65,20
	2008	25	7	5	4,20	53,00
	2007*	21	7	5	3,50	51,00
Ukrajina	2009	28	9	3	0,00	3,00
	2008	61	9	0	0,00	0,00
	2007*	65	9	0	0,00	0,00

Tabulka č. 13, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

¹¹ způsobená hlavně dlouhými lhůtami zapisování vkladů do katastru nemovitostí (zejména v Praze)

Ochrana investorů

Velké a dobře fungující akciové trhy bývají spojovány s efektivní ochranou menšinových vlastníků. Je tedy v zájmu podnikatelů i vlád posílit ochranu investorů na co možná nejvyšší úroveň a zabránit členům statutárních orgánů, aby jednali ve svůj vlastní prospěch. (World Bank, 2008) Investoři a minoritní vlastníci by měli mít přístup k podnikovým finančním informacím, majoritní vlastníci by měli nést odpovědnost při odhalení sledování vlastního cíle a investoři by měli mít co největší možnost žalovat většinové vlastníky, když se odchýlí od sledování cíle podniku ve svůj vlastní prospěch.

ČR zaujímá v posledním hodnocení 88. místo a Ukrajina 142. pozici. Obě země mají nejhorší hodnoty v indexu otevřenosti a průhlednosti transakcí. Dobře je hodnocena žalovatelnost členů statutárních orgánů a v ČR je také vysoká ředitelská odpovědnost. Její dopad však brzdí informační asymetrie, časté nedodržování informačních povinností a neexistence účinné kontroly majoritních vlastníků.¹²

Země	Rok	Ochrana investorů, srovnání ČR a Ukrajiny			
		Pořadí	Index informační otevřenosti	Index ředitelské odpovědnosti	Index žalovatelnosti
Česká republika	2007	0	2	5	8
	2008	84	2	5	8
	2009	88	2	5	8
Ukrajina	2007	0	1	3	7
	2008	141	1	3	7
	2009	142	1	3	7

Tabulka č. 14, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

Platba daní

Daně slouží k poskytování veřejných statků a zajišťují tak fungování ekonomik. Kvalita institucionálního prostředí v případě daňové zátěže nezávisí pouze na daňových sazbách, ale také na složitosti odvodu daní a časové náročnosti celého procesu. Mírná daňová zátěž a rychlá administrativa jsou spojeny s větším daňovým výnosem a lepšími veřejnými službami.

V České republice nabyla od 1.1.2008 účinnosti reforma veřejných financí, která mírně snížila daňovou zátěž podnikatelů. Vysoká nadále zůstává hlavně časová náročnost odvádění daní, počet nutných procedur je poměrně nízký. ČR se v hodnocení tohoto ukazatele umístila na 118. pozici. Na Ukrajině je pro odvedení daní nutné v porovnání s ČR splnit mnohem více procedur a i celková daňová zátěž je o něco vyšší. Velký pokrok udělala

¹² To, že majoritní vlastníci jednali ve svůj prospěch se často zjistí, až když se firma dostane do zásadních finančních potíží.

Ukrajina na poli snižování časové náročnosti zavedením elektronické komunikace s daňovými úřady. V celkovém hodnocení však nadále zůstává až 180. v pořadí.

Země	Rok	Platba daní, srovnání ČR a Ukrajiny			
		Pořadí	Počet procedur	Časová náročnost (hodiny)	Daňová zátěž (% ze zisku)
Česká republika	2009	118	12	930	48,60
	2008	117	12	930	48,60
	2007*	110	12	930	49,10
Ukrajina	2009	180	99	848	58,40
	2008	180	99	2085	58,50
	2007*	174	99	2085	59,30

Tabulka č. 15, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

Zahraniční obchod

Zahraniční obchod je jednou z podmínek dlouhodobého ekonomického růstu. Rozšiřuje se tak fenomén dělby práce za hranice dané země a ze vzájemné spolupráce mají prospěch všechny zúčastněné strany. Překážky v mezinárodním obchodu jako tarify, kvóty či cla zabraňují efektivnímu fungování mezinárodních trhů a také složitá dokumentace je zdrojem neefektivnosti. Vytváří prostor pro korupci a prodlužuje dobu nutnou k realizaci obchodu.

ČR se v hodnocení mezi lety 2008 a 2009 propadla o dvacet příček. Snížil se sice počet dokumentů nutných pro vývoz o jeden, zároveň však dochází k růstu časové náročnosti a nákladů jak u exportu tak u importu. Ukrajina zlepšila přístavní infrastrukturu a služby, čímž došlo ke snížení doby nutné k importu o tři dny. V hodnocení však dále velmi zaostává za ČR, která má výhody také účastí v EU či Schengenském prostoru. Rezervy ČR zůstávají i nadále v rychlosti státní správy.

Země	Rok	Zahraniční obchod, srovnání ČR a Ukrajiny						
		Pořadí	Počet dokumentů - vývoz	Počet dnů	Náklady (US\$ na zásilku)	Počet dokumentů - dovoz	Počet dnů	Náklady (US\$ na zásilku)
Česká republika	2009	49	4	17	985	7	20	1087
	2008	29	5	16	775	7	18	860
	2007*	41	5	16	775	7	18	860
Ukrajina	2009	131	6	31	1230	10	36	1250
	2008	121	6	31	1045	10	39	1065
	2007*	106	6	31	1045	10	39	1065

Tabulka č. 16, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

Vynutitelnost smluv

Efektivní vynutitelnost smluv má značný vliv na růst podnikatelské aktivity. Jestliže je vynutitelnost smluv nízká, firmy nejsou ochotné vstupovat do smluvních vztahů s osobami, které neznají z minulého jednání či z osobního styku, neboť je vysoké riziko, že při

nedodržení smluvního vztahu druhou stranou nezískají žádné odškodnění. Firmám se tak zmenšuje přístup ke kapitálu i odbytový trh.

V tomto ukazateli je o poznání lepší pozice Ukrajiny a to zejména díky rychlejšímu řešení smluvních sporů. Průměrný počet dnů nutný k vynucení smluvního vztahu je zde 354 a v ČR až 820 dnů. Tento fakt ukazuje na neefektivní fungování soudnictví v ČR navzdory tomu, že je možné využít k řešení sporu také rozhodčí řízení.¹³

Země	Rok	Vynutitelnost smluv, srovnání ČR a Ukrajiny			
		Pořadí	Počet procedur	Počet dnů	Náklady (% z dluhu)
Česká republika	2009	95	27	820	33,00
	2008	93	27	820	33,00
	2007*	57	27	820	33,00
Ukrajina	2009	49	30	354	41,50
	2008	48	30	354	41,50
	2007*	26	30	354	41,50

Tabulka č. 17, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

Ukončení podnikání

Aby byla alokace výrobních faktorů efektivní, musí být umístěny do svých nejlepších použití. Neefektivní podniky by měly být odhaleny, jejich činnost zastavena v co nejkratším čase a zdroje by se měly přesměrovat na jiný účel. Rychlost tohoto procesu je dána kvalitou konkurzního práva v každé zemi. Jestliže je konkurzní právo na dobré úrovni, dochází k alokaci zdrojů do nejlepších použití a podnikatelská činnost se tak stává produktivnější.

V ČR je od 1. ledna 2008 účinný Insolvenční zákon¹⁴, který zásadně mění právní prostředí, v němž se řeší situace dlužníka, který se ocitnul v úpadku. Zákon obsahuje pozitivní změny při řešení platební neschopnosti podniku, nařizuje kratší lhůty a zakládá insolvenční elektronický registr. Díky tomuto zákonu došlo ke zkrácení doby nutné k ukončení podnikání na 6,5 roku. Ve světovém srovnání je však tato doba nadále bezkonkurenčně nejdelší. Konkurzní řízení zůstává poměrně nákladné a míra návratnosti nízká. Pozice Ukrajiny je v tomto ohledu ještě méně příznivá. Konkurzní proces je kratší než v ČR, ale jeden z nejnákladnějších v hodnocených zemích a míra návratnosti kapitálu je také na velmi nízké úrovni.

¹³ zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (č. 216/1994 Sb.)→ „Rozhodčí řízení (arbitráž) je stále oblíbenější soukromou alternativou ke státnímu soudnictví. Základem je písemná dohoda stran o tom, že jejich majetkový spor rozhodne namísto státního soudu jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud. Výsledkem je rozhodčí nález, který autoritativně řeší daný právní konflikt a je pro strany závazný. Stát nadto rozhodčím nálezům přiznává zásadně tytéž právní účinky jako pravomocným soudním rozhodnutím a jsou exekučně vykonatelné (exekuci ovšem může nařídit jen soud)“ (Šuster, 2008)

¹⁴ zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, jenž nahradil zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (oficiální web k insolvenčnímu právu: <http://insolvenčni-zakon.justice.cz/>)

Země	Rok	Ukončení podnikání, srovnání ČR a Ukrajiny			
		Pořadí	Počet let	Náklady (%majetku)	Míra návratnosti (centy na 1 dolar)
Česká republika	2009	113	6,50	15	20,90
	2008	111	6,50	15	21,30
	2007*	113	9,20	15	18,50
Ukrajina	2009	143	2,90	42	9,10
	2008	143	2,90	42	9,10
	2007*	139	2,90	42	8,70

Tabulka č. 18, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

Shrnutí hodnocení podnikatelských podmínek

Česká republika vykazuje v porovnání s Ukrajinou výrazně lepší výsledky pro osm ukazatelů z deseti sledovaných. Příznivějšími podmínkami disponuje Ukrajina jen na poli získávání úvěru a vynutitelnosti smluv.¹⁵ V ČR je v těchto případech problémem zejména nekvalitní zástavní právo a velká časová náročnost.

V ČR je celková úroveň institucionálního prostředí dle hodnocení z pohledu podnikatele příznivá. ČR se ve většině posuzovaných ukazatelů pravidelně umísťuje v první polovině žebříčku. Sledování jednotlivých podmínek ukazuje na nízké náklady ve většině ukazatelů a poměrně nízké množství procedur, které musí podnikatel absolvovat. Další zlepšení podnikatelských podmínek by bylo možné prostřednictvím snížení časové náročnosti na základě zefektivnění práce úřadů. Velká časová náročnost, která je vidět v hodnocení jednotlivých podmínek podnikání, poukazuje v ČR na přetrvávající problém s byrokratizací.

Celkové hodnocení Ukrajiny vypovídá o horších podnikatelských podmínkách. Navzdory postupnému zlepšování Ukrajina stále patří mezi 25% nejhůře hodnocených zemí. Časová náročnost je v některých ukazatelích ještě vyšší než v ČR a oproti ČR je problémem také velké procedurální a nákladové zatížení podnikání.

	Celkové pořadí pro rok 2009	Zahájení podnikání	Udělování povolení	Regulace zaměstnanosti	Registrace vlastnictví	Získávání úvěru	Ochrana investorů	Platba daní	Zahraníční obchod	Vynutitelnost smluv	Ukončení podnikání
Česká republika	75	86	86	59	65	43	88	118	49	95	113
Ukrajina	145	128	179	100	140	28	142	180	131	49	143

Tabulka č. 19, Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

¹⁵ Srovnatelná zjištění podává Fraser institut ve svém hodnocení Economic freedom of the world, 2008. Jeho výpočty se však vztahují naposledy k roku 2006, kdy je regulace úvěrových trhů v ČR hodnocena indexem 2,99 a regulace úvěrových trhů na Ukrajině 5,28. Vynutitelnost smluv má v ČR index 8,86 a na Ukrajině 8,87. (index 0-10, čím vyšší tím lepší hodnocení)

Hodnocením podnikatelských podmínek se zabývá také Heritage Foundation v Indexu ekonomické svobody pro rok 2008 (Miller, 2008). Podnikatelská svoboda (Business Freedom) v ČR získala v tomto hodnocení 63,9% a Ukrajina 44,3%. Hodnocení je méně obsáhlé než hodnocení světové banky a zaměřuje se pouze na zkoumání svobody otevřít, provozovat a zavřít podnik. Svoboda podnikání přes hranice státu (Trade freedom) je v ČR 86% a na Ukrajině 82,2%. V hodnocení flexibility pracovních trhů získala ČR 70,2% a Ukrajina 54,3%. Index finanční svobody, který zkoumá fungování bankovního sektoru a kapitálových trhů je v ČR stanoven na 80% a na Ukrajině na pouhých 50%. (Miller, 2008)

Česká republika dosahuje lepších výsledků v hodnocení kvality správy i podmínek podnikání. Výsledkem analýzy institucionálního prostředí v ČR a na Ukrajině je zjištění, že institucionální prostředí v ČR je v současné době na mnohem vyšší úrovni než institucionální prostředí Ukrajiny.

V obou sledovaných zemích dochází k průběžnému zlepšování institucionálních podmínek. Výchozí pozice Ukrajiny byla po přechodu na tržní ekonomiku výrazně horší než v případě České republiky a oproti ČR se vyznačuje větší dynamikou institucionálních změn.

2.2. Další faktory ovlivňující podnikatelskou činnost v České republice a na Ukrajině

Předcházející kapitola se zabývala porovnáním ČR a Ukrajiny z hlediska institucionálního prostředí a v této kapitole budou blíže sledovány další faktory ovlivňující podnikání: výše mzdy, daňová zátěž a kvalita infrastruktury. Výsledky šetření budou následně použity pro interpretaci významu jednotlivých faktorů pro rozvoj podnikání. Zdrojem použitých dat jsou v této části práce statistické úřady ČR a Ukrajiny.

2.2.1. Průměrná měsíční výše mzdy

Při podnikatelském rozhodování mají důležitou funkci také ukazatele, které charakterizují výši pořizovacích a provozních nákladů. K porovnání úrovně těchto ukazatelů v České republice a na Ukrajině byl použit ukazatel průměrné výše měsíční mzdy.

Z následující tabulky lze jasně vyčíst, že průměrná měsíční mzda je na Ukrajině i v roce 2007 na mnohem nižší úrovni než v ČR. V ČR zaměstnavatel zaplatí za zaměstnance v průměru 1068 USD měsíčně. Narozdíl od Ukrajiny, kde je průměrná mzda 268 USD za

měsíc (téměř čtyřikrát nižší).¹⁶ Provozní náklady jsou na Ukrajině mnohonásobně nižší než v ČR a je zřejmé, že výše provozních nákladů, je pro Ukrajinu velkou komparativní výhodou.

Průměrná měsíční výše mzdy v USD (roční průměr)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Česká republika	389	485	599	702	793	894	1068
Ukrajina	58	71	87	111	157	206	268

Tabulka č. 20, Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ a Státního statistického úřadu Ukrajiny

2.2.2. Daňové zatížení

Přiměřená daňová zátěž podporuje rozvoj podnikání a zvyšuje daňový výnos. Je-li daňová sazba příliš vysoká, subjekty jsou motivovány vyhýbat se placení daní, omezovat svou činnost či ji přesunovat do míst, kde jsou daňové podmínky příznivější.¹⁷

Základní daně jako daň z příjmu právnických osob a daň z přidané hodnoty jsou v obou zemích téměř srovnatelné (ČR: DPPO 24%, DPH 19%; Ukrajina: DPPO 25%, DPH 20%). Celková míra zdanění na zaměstnance je v ČR 26% a na Ukrajině 38,2% hrubých příjmů.

Souhrnné porovnání celkové míry zdanění v ČR a na Ukrajině ukazuje na příznivější daňové podmínky v České republice. Celková daňová zátěž ekonomických subjektů v ČR představuje 48,6% zisku a na Ukrajině je celková míra zdanění 58,4%.¹⁸

Investiční pobídky

V České republice existuje systém investičních pobídek, který je upraven zákonem o investičních pobídkách (č. 72/2000 Sb.), ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon byl změněn především zákonem č. 19/2004. Investičními pobídkami se v rámci těchto právních předpisů rozumí:

- sleva na dani z příjmů právnických osob (po dobu 10 let),
- převod technicky vybaveného území za zvýhodněnou cenu,
- hmotná podpora vytváření nových pracovních míst (až 200 000 Kč na zaměstnance),
- hmotná podpora rekvalifikace nebo školení zaměstnanců (až 35% nákladů školení),
- převod pozemků. (Oficiální webové stránky ČR, 2008)

¹⁶ Přepočítáno vždy aktuálním průměrným ročním devizovým kurzem

¹⁷ Viz Lafferova křivka

¹⁸ Podrobné tabulky o zdanění v ČR a na Ukrajině jsou umístěny na konci práce jako příloha č. 2

Koordinace investičních pobídek spadá v ČR do kompetence Ministerstva průmyslu a obchodu ČR. Informace o aktuálních investičních pobídkách jsou dostupné na webových stránkách CzechInvestu¹⁹.

Na Ukrajině došlo ke zrušení všech investičních pobídek v březnu 2005. V srpnu následujícího roku parlament podpořil návrh rezoluce, která doporučovala obnovení zvláštních daňových režimů ve volných ekonomických zónách. Jaká bude politika investičních pobídek v budoucnosti zatím zůstává nejasná. (Price Waterhouse Coupers, 2007)

2.2.3. Úroveň infrastruktury

Infrastruktura představuje technickou síť nebo-li propojení mnoha prvků, které umožňují lepší koordinaci celku. V rámci státu existují různé druhy infrastruktury jako dopravní, energetická, vodohospodářská či informační.

Posouzení kvality infrastruktury v ČR a na Ukrajině se zaměřuje na porovnání několika ukazatelů: spotřeba elektrické energie, hustota železniční a silniční sítě, počet pevných telefonních linek a dostupnost internetu.

Spotřeba elektrické energie na jednoho obyvatele byla v roce 2005 v ČR při porovnání s Ukrajinou téměř dvojnásobná. Data v následující tabulce svědčí o vyspělejší energetické infrastruktuře v ČR, dále je vidět tendence zvyšování spotřeby elektrické energie v obou sledovaných státech.

Spotřeba elektrické energie (kWh per capita)	2001	2002	2003	2004	2005
Česká republika	5888	5892	6070	6224	6343
Ukrajina	2791	2845	2998	3151	3246

Tabulka č. 21, Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ a Státního statistického úřadu Ukrajiny

Porovnání dopravní infrastruktury na základě ukazatelů hustoty železniční a silniční sítě ukazuje na vyšší vybavenost České republiky. Na 100 km² rozlohy zde připadá 12 km železničních tratí a spolu s Německem a Belgií tak ČR vlastní nejhustší železniční síť na světě. (Správa železniční dopravní cesty, 2008) Na Ukrajině připadá na 100 km² 3,6 km železniční tratě.

¹⁹ Agentura pro podporu podnikání a investic - státní příspěvková organizace podřízená Ministerstvu průmyslu a obchodu ČR, která posiluje konkurenceschopnost české ekonomiky prostřednictvím podpory malých a středních podnikatelů, podnikatelské infrastruktury, inovací a získáváním zahraničních investic z oblasti výroby, strategických služeb a technologických center. Další informace dostupné na: <http://www.czechinvest.org/>

Železniční infrastruktura v roce 2007	délka železničních tratí v km	hustota železniční sítě (v km silnic na 100km²)
Česká republika	9 492	12,0
Ukrajina	21900	3,6

Tabulka č. 22, Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ a Státního statistického úřadu Ukrajiny

Hustota silniční sítě v ČR je 70,4 km na 100 km² a na Ukrajině 27,9 km na 100 km². Tři procenta silnic na Ukrajině nemají pevný povrch a celkový stav silnic je neuspokojivý. V roce 2004 byla průměrná rychlost přepravy nákladními automobily na území Ukrajiny cca 40 km/h. (Jurčeka, 2004)

Silniční infrastruktura v roce 2007	délka silnic v km	hustota silniční sítě (v km silnic na 100km²)
Česká republika	55583	70,4
Ukrajina	169400	27,9

Tabulka č. 23, Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ a Státního statistického úřadu Ukrajiny

Jako ukazatele pro porovnání informační infrastruktury zde slouží ukazatel počtu pevných telefonních linek na 100 domácností a ukazatel množství uživatelů internetu na sto obyvatel. Česká republika se od roku 2001 vyznačuje klesajícím podílem vlastníků pevné telefonní linky. Ze sta domácností disponovalo pevnou telefonní linkou v roce 2007 pouze 35 jednotek. Na Ukrajině naopak dochází k růstu podílu domácností s pevnou telefonní linkou. Tento protichůdný vývoj lze vysvětlit rychlejším rozvojem telekomunikačních technologií v České republice a postupnou substitucí pevných telefonních linek mobilními službami.

Pevné telefonní linky (na 100 domácností)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Česká republika	78	75	74	66	56	45	35
Ukrajina	43	45	50	51	54	57	60

Tabulka č. 24, Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ a Státního statistického úřadu Ukrajiny

Vyšší úroveň informační infrastruktury dokládá také ukazatel počtu uživatelů internetu. V roce 2007 mělo vlastní přístup k internetu v ČR 43 obyvatel ze sta a na Ukrajině používalo internet 22 lidí ze 100.

Uživatelé internetu (na 100 obyvatel)	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Česká republika	15	25	23	27	27	34	43
Ukrajina	1	2	5	11	17	19	22

Tabulka č. 25, Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ a Státního statistického úřadu Ukrajiny

2.3. Zahraniční investice v České republice a na Ukrajině

Pro porovnání intenzity podnikatelské aktivity dvou zemí je provedena analýza přímých zahraničních investic, které proudí do té které země. Použitá data o přílivu

zahraničních investic pochází z World Investment Report 2008 (Světová investiční zpráva 2008) vydané organizací UNCTAD.²⁰

Příliv přímých zahraničních investic do ČR probíhá plynule od jejího vzniku a jejich objem je v současné době značný. V roce 2007 přiteklo do ČR 9123 milionů USD, tj. 886 amerických dolarů zahraničních investic na jednoho obyvatele a zahraniční kapitál již do jisté míry ovlivňuje domácí ekonomiku.

Na Ukrajině můžeme sledovat odlišný vývoj přímých zahraničních investic. Mezi lety 1990 až 2000 byly zahraniční investice téměř zanedbatelné. Za tuto dekádu přišlo do Ukrajiny pouhých 423 milionů amerických dolarů přímých zahraničních investic. To je v přepočtu na jednoho obyvatele 9 USD. Zásadní změna nastává po roce 2000, kdy příliv přímých zahraničních investic začíná rychle stoupat až se v roce 2007 objemově vyrovná České republice a do obou zemí proudí investice v hodnotě cca devět miliard USD. Toto absolutní porovnání však nemá velký význam, neboť srovnávané země se značně liší svou velikostí.

Při přepočtu přímých zahraničních investic na jednoho obyvatele je vidět přetrvávající náskok ČR. Přímé zahraniční investice per capita v roce 2007 jsou v ČR 886 USD a na Ukrajině dosahují 213 USD. Ukrajina se tak nachází přibližně na úrovni ČR v roce 2000.

Přímé zahraniční investice, srovnání ČR a Ukrajiny						
	Rok	Příliv PZI (mil USD)	PZI per capita (USD)	Rok	PZI - zásoby	PZI - zásoby (% na HDP)
ČR	2007	9123	886	2007	101074	57,70
	2006	6013	584	2006	79841	55,80
	2005	11658	1132	2000	21644	38,20
	2004	4974	483	1995	7350	..
	1990-2000	2131	207	1990	1363	..
Ukrajina	2007	9891	213	2007	38059	27,00
	2006	5604	121	2006	23125	21,50
	2005	7808	168	2000	3875	12,40
	2004	1715	37	1995	897	..
	1990-2000	423	9	1990	..	..

Tabulka č. 26, Zdroj: UNCTAD: World Investment Report 2008

²⁰ United Nations Conference on Trade and Development: Konference OSN o obchodu a rozvoji, další informace dostupné na: <http://www.unctad.org/>

3. Interpretace výsledků porovnání ČR a Ukrajiny

Předcházející kapitola je zaměřena na porovnání ČR a Ukrajiny z hlediska institucionálních podmínek a ostatních faktorů, které mohou ovlivnit podnikatelské rozhodování. Tato analytická část práce měla dokázat důležitost institucionálního prostředí pro podnikání.

Hodnocení obou zemí potvrzuje, že se Česká republika vyznačuje oproti Ukrajině stabilnějším institucionálním prostředím. ČR vykazovala lepší výsledky v obou částech porovnávání institucionálního prostředí, jak v hodnocení kvality veřejné správy tak v hodnocení z hlediska podnikatele. Institucionální prostředí na Ukrajině bylo po přechodu na tržní hospodářství na mnohem horší úrovni než v ČR a vykazuje větší dynamiku institucionálních změn, což se projevuje postupným doháněním ČR.

Jako další faktory, které ovlivňují podnikatelskou aktivitu byly vybrány ukazatele průměrné měsíční výše mzdy, daňového zatížení a úrovně infrastruktury. Při jejich sledování se ukázalo, že průměrná měsíční výše mzdy je na Ukrajině až čtyřikrát nižší než v České republice. Daňové zatížení na první pohled působilo srovnatelným dojmem, ale při detailnějším zkoumání je viditelná vyšší daňová zátěž na Ukrajině. V ČR je nadále možné podnikat po určitou dobu za nižší než běžné daňové sazby při využití investičních pobídek. Co se týká hodnocení kvality infrastruktury, ČR je vybavena kvalitnějšími a hustšími sítěmi než Ukrajina.

Porovnání ČR a Ukrajiny z hlediska přímých zahraničních investic dokládá, že se podnikatelská aktivita intenzivněji prosazuje v ČR. V případě Ukrajiny je viditelná tendence dohánění ČR. V dekadě mezi lety 1990 až 2000 byly zahraniční investice na Ukrajině zanedbatelné. V tomto období připadaly v ČR na jednoho obyvatele zahraniční investice až třicetkrát vyšší než na Ukrajině, zatímco v roce 2007 se jejich objem na hlavu lišil ve prospěch ČR pouze čtyřikrát.

Výsledky šetření v analytické části práce jasně vypovídají o důležitosti kvalitního institucionálního prostředí pro podnikání. Česká republika, která se vyznačuje stabilním institucionálním prostředím, disponuje také rozsáhlejšími zahraničními investicemi a větší podnikatelskou aktivitou než Ukrajina, kde je institucionální prostředí na nižší úrovni. Na příkladu Ukrajiny je dále možné sledovat, že se zlepšováním kvality institucionálního prostředí rostou zahraniční investice. Ostatní faktory, které ovlivňují rozhodování podnikatele začínají mít větší váhu v okamžiku, kdy se stabilizuje institucionální prostředí. Ukrajina je

toho příkladem. V desetiletí 1990-2000 bylo institucionální prostředí na Ukrajině velmi nestabilní a do země neproudily téměř žádné zahraniční investice. Podnikatelská činnost stagnovala. Se stabilizací politické situace a celkovým zlepšením institucionálního prostředí v následujících letech došlo k velkému přílivu zahraničních investic a podnikatelská aktivita se zintenzívnila.

Investiční pobídky mohou zvyšovat podnikatelskou aktivitu. Nemají však pro ni zásadní význam. Při zrušení investičních pobídek na Ukrajině v roce 2005 došlo v následujícím roce k mírnému poklesu zahraničních investic, ale v roce 2007 přišel značný příliv zahraničních investic, aniž by byly zavedeny nové investiční pobídky.

Ukrajina začíná být pro rozhodování podnikatelů zajímavá z hlediska dalších faktorů, zejména nákladových. Velkou komparativní výhodou je na Ukrajině nízká úroveň průměrné měsíční mzdy. Mzdy byly přitom na Ukrajině zásadně nižší i v době, kdy tam na rozdíl od ČR neproudily téměř žádné zahraniční investice. Podnikatel zahrnuje nestabilitu institucionálního prostředí do míry rizika a porovnává ji s předpokládanou mírou zisku. Podnikatelská aktivita se tedy začíná rozvíjet až v případě, kdy je možný zisk větší než riziko, že podnikatel o svou investici v nestabilním institucionálním prostředí přijde.

Závěr

Institucionální prostředí vytváří souhrn omezení, která usměrňují politické, ekonomické a společenské interakce. Mezi jeho hlavní prvky patří hospodářský a politický systém, byrokracie či vliv zájmových skupin. Zásadní otázkou mé práce bylo zjistit, jaký má institucionální prostředí význam mezi dalšími faktory, které ovlivňují podnikání a alokaci investic. Jako zástupci těchto dalších faktorů byly vybrány průměrná měsíční výše mzdy, daňové zatížení a kvalita infrastruktury.

Analytická část práce byla zaměřena na hodnocení a porovnání těchto faktorů v rámci dvou vybraných zemí – v České republice a na Ukrajině. Při sledování jednotlivých faktorů v obou zemích se prokázalo, že institucionální prostředí v České republice vykazuje oproti Ukrajině větší stabilitu a celkově se nachází na vyšší úrovni. Zároveň vyšší míra zahraničních investic v České republice jasně vypovídá o závislosti podnikatelské aktivity na úrovni institucionálního prostředí. Ostatní faktory nemají při rozhodování podnikatele takový význam. Sledování jednotlivých ukazatelů na Ukrajině je toho dokladem.

Ukrajina měla vždy nižší nákladové podmínky (např. výše mezd) než Česká republika, ale zahraniční investice do ní přesto neproudily. Celková míra daňové zátěže vždy zabírala mírně vyšší procento zisku než v ČR a kvalita infrastruktury se zlepšovala pozvolna. Příliv zahraničních investic na Ukrajinu se začal projevovat až spolu se stabilizací hospodářsko-politické situace. Je možné konstatovat, že Ukrajina se nachází na takové úrovni institucionálního prostředí, kdy začíná být zajímavá pro zahraniční investory.

Na jaké úrovni institucionálního prostředí začíná být země vhodná pro rozvoj podnikání však neumíme přesně vyjádřit. Problémem při srovnávání institucionálního prostředí zůstává fakt, že instituce není možné jednoznačně vymezit. Neexistuje univerzální definice institucionálního prostředí a nelze tedy matematicky přesně porovnat sledované země. I jednotlivé zdroje, které jsem ve své práci používala, se k pojmu institucionálního prostředí stavěly rozdílně a v různé šíři pohledu. Získávání podrobnějších informací a detailnější porovnání institucionálního prostředí bylo navíc ztíženo skutečností, že Ukrajina není narozdíl od ČR členem OECD či Evropské Unie. Navzdory těmto skutečnostem je však v analytické části práce jasně viditelný vztah institucionálního prostředí a podnikání. Podnikatelská činnost se nerozvíjí v zemi s nestabilním a nekvalitním institucionálním prostředím a institucionální prostředí má tak pro podnikání zásadní význam.

Přílohy:

Příloha č. 1: Základní charakteristika České republiky a Ukrajiny

ČESKÁ REPUBLIKA

Česká republika je vnitrozemský stát ležící ve Střední Evropě. Svou rozlohou 78 866 km² patří středně velké země Evropy, kde se řadí na 21. místo. Počet obyvatel ČR je k 30. červnu 2008 celkem 10 424 926. (ČSÚ: Pohyb obyvatelstva, 2008)

Přírodní reliéf a klimatické podmínky

„Z hlediska fyzicko-geografického leží ČR na rozhraní dvou různých horských soustav. Západní a střední část ČR vyplňuje Česká vysočina, mající převážně ráz pahorkatin a středohory (Šumava, Český les, Krušné hory, Krkonoše, Orlické hory, Jeseníky). Do východní části státu zasahují Západní Karpaty (Beskydy).

Podnebí ČR je mírné se střídáním čtyř ročních dob. Vyznačuje se vzájemným pronikáním a míšením oceánských a kontinentálních vlivů. Je charakterizováno západním prouděním s převahou západních větrů, intenzivní cyklonální činností a poměrně hojnými srážkami. Přímořský vliv se projevuje hlavně v Čechách, na Moravě a ve Slezsku přibývá kontinentálních podnebních vlivů. Velký vliv na podnebí ČR má nadmořská výška a reliéf. Z celkové plochy státního území leží 52 817 km² (66,97 %) v nadmořské výšce do 500 m, 25 222 km² (31,98 %) ve výšce 500 až 1 000 m a pouze 827 km² (1,05 %) ve výšce nad 1 000 m. Střední nadmořská výška České republiky je 430 m.

Lesy, převážně jehličnaté, zaujímají 33 % celkové rozlohy ČR. Také půdní pokryv se vyznačuje značnou variabilitou. Nejrozšířenějším typem půd v ČR jsou hnědé půdy.“ (ČSÚ: ČR v číslech, 2008).

Přírodní zdroje

„Česká republika je celkově poměrně chudá na nerostné suroviny s výjimkou paliv a stavebních surovin. V některých tzv. industrial minerals patří dokonce mezi významné producenty v rámci Evropy či světa (kaolín, živce, bentonity). Z palivo—energetických surovin je republika soběstačná pouze v hnědém a částečně v černém uhlí; spotřeba ropy a zemního plynu je z naprosté většiny kryta dovozem. Importem jsou získávány rovněž všechny rudy, kovy, některé nerudní suroviny a také většina surovin pro výrobu průmyslových hnojiv.“ (Ministerstvo průmyslu a obchodu: Stručná informace o surovinové základně ČR, 2008)

Sousední státy

Česká republika sousedí se čtyřmi státy. Na západě s Německem (810,3 km), na severu s Polskem (761,8 km), na východě se Slovenskem (251,8 km) a na jihu s Rakouskem (466,3 km). Celková délka hranice je 2290,2 km. (ČSÚ: Základní údaje o ČR, 2008)

Zdroj: CIA: The world factbook

Národnostní složení

Většina obyvatel ČR je české národnosti. Česká národnost zahrnuje zároveň národnost moravskou a slezskou a tvoří 94,2% obyvatel. Nejvýznamnějšími menšinami v ČR jsou občané slovenské, polské a německé národnosti.

národnost	česká vč. moravské a slezské	slovenská	polská	maďarská	německá	ostatní vč. nezj.
2001	94,2	1,9	0,5	0,1	0,4	2,8

Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ (Národnostní složení obyvatelstva)

Peněžní jednotka

Základní měnovou jednotkou v ČR je česká koruna (CZK), která se stala zákonnou měnovou jednotkou v ČR 8. února 1993 po měnové odluce. Aktuální směnný kurz CZK k jiným světovým měnám zveřejňuje Česká národní banka. Pro orientaci, směnný kurz ke 2.12.2008 byl následující: 1 USD= 20,22 CZK; 1 EUR=25,69 CZK. (zdroj ČNB, 2. 12. 2008)

Náboženství

Podle posledního sčítání lidu z roku 2001 je většina populace (59 %) bez vyznání. Nejpočetnější církev je římskokatolická (26,8 %), následují Českobratrská církev evangelická (1,15 %) a Církev československá husitská (0,97 %). Počet vyznavačů judaismu či islámu je

nepatrný. Větší podíl věřících má jižní a střední Morava, naopak severní a severozápadní Čechy vykazují největší podíl nevěřících osob. (ČSÚ, 2001)

Politický systém

„Česká republika navazuje na bohatou historickou tradici státnosti Koruny české a zejména na demokratické dědictví období let 1918–1938, kdy byla tehdejší Československá republika jedním z nejrozvinutějších států. Současně byla jakýmsi "ostrovem demokracie" a občanských svobod ve střední Evropě i aktivním partnerem mezinárodní spolupráce demokratických států.

Česká republika je demokratický stát s ústředním postavením parlamentu v politickém systému. Oficiálně stojí v čele prezident republiky avšak s omezenými pravomocemi. Základním zákonem je Ústava České republiky, která byla schválena tehdejší Českou národní radou v prosinci 1992 a vstoupila v platnost pro již samostatnou Českou republiku. Součástí základů českého demokratického systému je také Listina základních práv a svobod, zákony, které schvaluje Parlament společně s prezidentem, a mezinárodní smlouvy.

V českém ústavním pořádku jsou podle zásad demokracie důsledně odděleny moci - zákonodárná (reprezentovaná dvoukomorovým Parlamentem), výkonná (náležící vládě a prezidentovi) a soudní.“ (Oficiální web ČR: Pilíře politického systému, 2008)

UKRAJINA

„Ukrajina je významným zemědělsko-průmyslovým státem východní Evropy. Svou rozlohou (607,3 tis. km²) je největším evropským státem. Zaujímá 5,7% území Evropy. Rovněž počtem obyvatel se řadí mezi nejlidnatější evropské země. Nachází se na 5. místě, a to po Německu, Itálii, Velké Británii a Francii, což představuje 7,3% obyvatel Evropy.“ (Jurčeka, 2004, str. 7)

Přírodní reliéf a klimatické podmínky

Krajina na Ukrajině je charakterizována převážně rovinným, mírně zvlněným terénem (95% povrchu). Nížiny a pahorkatiny nejsou vyšší než 350 m. Pohoří (Karpáty, Krymské hory) zabírají 5% povrchu. Na většině území nalezneme stepi (úrodní půda), lesostepi a smíšené lesy. Velmi úrodná část zemědělské půdy (černozem) se nalézá v jižní a střední části Ukrajiny (tvoří 50% celkového území). Orná půda zabírá až 56 % rozlohy země. Ukrajina patří k zemím s mírným kontinentálním podnebím, ve kterém se střídají čtyři roční období během

roku. Pouze jižní pobřeží Krymu se řadí do subtropického pásma středomořského typu. (Jurčeka, 2004)

Přírodní zdroje

Ukrajina disponuje významným nerostným bohatstvím, jež je ve světovém měřítku ohodnoceno na 5%. Má k dispozici bohatá naleziště velmi kvalitního černého koksovateľného uhlí (např. Doněcká oblast), železné, a manganové rudy. K dalším významným přírodním zdrojům lze zařadit také chrom, nikl, titan, uran, rtuť, síru, rašelinu, zemní plyn, ropu, sůl, grafit, kaolin, fosfáty aj. Nachází se zde přibližně 80 druhů minerálů. Ukrajina je soběstačnou zemí v řadě surovin (např. v uhlí z 95%, v plynu z 20%, v ropě z 5%). Nedostatečné investice do geologického průzkumu a zpracovatelských technologií dnes brání většímu využití vlastního nerostného bohatství. Ukrajina by dle expertních odhadů mohla jen rozsahem svých zásob zemního plynu a ropy pokrýt až 50% vlastních potřeb. (Jurčeka, 2004)

Sousední státy

Ukrajina má sedm sousedních států – Rusko, Bělorusko, Polsko, Slovensko, Maďarsko, Rumunsko a Moldávie. Její jižní hranici tvoří Černé a Azovské moře. Celková délka hranice Ukrajiny čítá 5 680 km, z toho suchozemská hranice má délku 4 558 km a mořská 1 050 km. Vzdálenost krajních bodů teritoria je od severu na jih 839 km a ve východozápadním směru 1 316 km. (Jurčeka, 2004)

Zdroj: CIA: The world factbook

Národnostní složení

Ukrajina je možné považovat za mnohonárodnostní stát. V zemi žije 78,1% Ukrajinců, 17,3% Rusů a 4,6% obyvatel tvoří ostatní národnosti. Početně nejvýznamnější jsou Židé (asi

1%), Bělorusové-0,6%, Moldavané-0,5%, Poláci-0,3%, Maďaři-0,3%, Rumuni, Řekové, Tataři, Arméni aj. Celkový počet národností žijících na Ukrajině je vyšší než 130. Oficiální statistiky uvádějí, že na Ukrajině žije kolem osmi tisíců etnických Čechů. (Jurčeka, 2004)

Úřední jazyk

Úředním jazykem je Ukrajinština a v některých částech Ukrajiny, hlavně ve východních regionech země je možné používat jako jazyk pro styk se státní administrativou také ruštinu. (Jurčeka, 2004)

Peněžní jednotka

Základní peněžní jednotkou je ukrajinská hřivna (UAH), která byla zavedena do oběhu po měnové reformě 2. září 1996. Dělí se na 100 kopějek. Oficiální směnný kurz hřivny k různým světovým měnám uveřejňuje každý pracovní den Národní banka Ukrajiny. (Jurčeka, 2004) Pro orientaci směnný kurz k 1.12.2008 byl následující: 1 USD=7,14 UAH, 1 Euro=9,00 UAH, 1 CZK=0,35 UAH. (National Bank of Ukraine, 1. 12. 2008).

Náboženství

Náboženství má na Ukrajině stále velký význam. V zemi převládá pravoslavné náboženství, v západních regionech řeckokatolické, římskokatolické a protestantské, na jihu země (zejména na Krymu) muslimské. (Government portal of Ukraine, 2008)

Politický systém

Ukrajina bývala stejně jako Česká republika součástí Sovětského bloku. Rozhodující období nastalo v letech 1990 – 1991. Dne 16. července 1990 schválil ukrajinský parlament (Verchovna Rada) Deklaraci o státní suverenitě a v celostátním referendu, které se konalo 1. prosince 1991 hlasovalo přes 90% voličů pro samostatnost Ukrajiny. (Jurčeka, 2004)

Ukrajina se stala suverénním, nezávislým, demokratickým státem typu republiky s prezidentsko-parlamentním systémem, ve kterém má prezident dominantní úlohu. Politická reforma, která vstoupila částečně v platnost 1. ledna 2006 vytvořila nové uspořádání sil v politickém systému založené na rozložení moci mezi prezidenta, premiéra a parlament. Prezidentský úřad má však i nadále určitou převahu. (PriceWaterhouseCoopers, 2007, kapitola 1)

Na Ukrajině jsou odděleny moci zákonodárná, výkonná a soudní. Zákonodárná moc je dle Ústavy zabezpečována parlamentem (Verchovna Rada), nejvyšším orgánem moci

výkonné je vláda (Kabinet ministrů) a výkon moci soudní provádí Ústavní soud a soudy na odpovídající úrovni správního systému státu. Řešením podnikatelských sporů se zabývají arbitrážní soudy. (Government portal of Ukraine, 2008)

Příloha č. 2: Zdanění podnikatelské činnosti v ČR a na Ukrajině

Platba daní v ČR - 2007					
Daň nebo povinný příspěvek	Platby (počet)	Čas (hodiny)	Zákonná daňová míra	Základ daně	Celková míra zdanění (% ze zisku)
Příspěvek na sociální pojištění	1	420	21,50%	hrubé příjmy	24,30
Příspěvek na zdravotní pojištění	1	-	13,50%	hrubé příjmy	10,20
Daň z příjmů právnických osob	1	150	24,00%	zdanitelný zisk	6,00
Příspěvek na nemocenské pojištění	0	-	3,30%	hrubé příjmy	3,70
Daň z převodu vlastnictví	1	-	3,00%	prodejní cena	1,80
Příspěvek na politiku zaměstnanosti	0	-	1,20%	hrubé příjmy	1,40
Palivová daň	1	-	CZK 9,95	za litr	1,10
Silniční daň	5	-	různé daňové sazby		0,20
Daň vlastnická	1	-	stavba: CZK 5,75 za m ² ; parcela CZK 0,1 za m ²	vlastněný prostor	0,00
DPH	1	360	19,00%	přidaná hodnota	nezahrnuto
Celkem:	12	930			48,60

Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

Platba daní na Ukrajině - 2007					
Daň nebo povinný příspěvek	Platby (počet)	Čas (hodiny)	Zákonná daňová míra	Základ daně	Celková míra zdanění (% ze zisku)
Příspěvek na penzijní pojištění	12	416	33,20%	hrubé příjmy	37,50
Daň z příjmů právnických osob	5	186	25,00%	zdanitelný zisk	11,50
Pozemková daň	12	-	UAH 1175 za m ² při 1%	velikost pozemku	2,50
Příspěvek do fondu pracovních úrazů	12	-	2,20%	hrubé příjmy	2,50
Příspěvek na sociální pojištění	12	-	1,50%	hrubé příjmy	1,70
Příspěvek na politiku zaměstnanosti	12	-	1,30%	hrubé příjmy	1,50

Reklamní daň	1	-	5,00%	reklamní výdaje	0,90
Komunální daň	12	-	UAH 1,70	za zaměstnance za měsíc	0,20
Daň z dopravních prostředků	4	-	UAH 15,00 na 100 kubických cm	kapacita motoru	0,20
Ekologická daň	4	-	různé daňové sazby	váha vypouštěného znečištění	0,00
Progresivní daň z příjmů právnických osob	1	-	25,00%	hrubý objem dividend	zahrnuto v jiných daních
DPH	12	246	20,00%	přidaná hodnota	nezahrnuto
Celkem:	99	848			58,40

Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank

Seznam použitých zdrojů:

Literatura

- ARROW, KENETH J., 1971: Společenský výběr a individuální hodnoty, 1. vydání, Praha, Svoboda, 179 str.
- EUCKEN, WALTER, 2004: Zásady hospodářského řádu, 1. vydání, Praha, Liberální institut, 500 str., ISBN 80-86389-32-4
- FRIEDMAN, MILTON – ROSE, 1992: Svoboda volby, Praha, Liberální institut, 318 str., ISBN 80-85467-85-2, (20. 9. 2008), dostupné na: <http://www.libinst.cz/stranka.php?id=156>
- HAYEK, FRIEDRICH AUGUST VON, 1994: Právo, zákonodárství a svoboda: nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie, 2. vydání, Praha, Academia, 415 str., ISBN 80-200-0278-2
- HOLMAN, ROBERT a kol., 2001: Dějiny ekonomického myšlení, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 544 str., ISBN 80-7179-631
- JURČEKA, MILAN, 2004: Investování a podnikání zahraničních subjektů na Ukrajině, 1. vydání, Praha 4, IQ 147 spol. s r.o., 166 str., ISBN: 80-239-3992-0
- KLIKOVÁ, CHRISTIANA – KOTLÁN, IGOR, 2003: Hospodářská politika, 1. vydání, Ostrava, Sokrates, 275 str., ISBN 80-86572-04-8
- MISES, LUDWIG VON, 2002: Byrokracie, překlad z angl. originálu Bureaucracy, Praha, Liberální institut, 205 str., ISBN 80-86389-22-7
- MISES, LUDWIG VON, 2006: Lidské jednání: Pojednání o ekonomii, překlad revidovaného 4. vydání, Praha, Liberální institut, 959 str., ISBN 80-86389-45-6
- MONTESQUIEU, CHARLES, 2003: O duchu zákonů, reprint původního vydání z roku 1947, Dobrá Voda, Aleš Čeněk, 365 str. ISBN 80-86473-30-9
- NISKANEN, WILLIAM A., 1968: Nonmarket decision making-The peculiar Economics of Bureaucracy, American economic review, květen 1968, str. 293-306
- NORTH, DOUGLASS C., 1991: Institutions, The Journal of Economic Perspectives č. 1, str. 97-112
- OECD, 2005: International investment perspectives, Paris, OECD, 218 str., ISBN 92-64-01134-X
- PARKINSON, NORTHCOTE C., 2003: Zákony profesora Parkinsona, Praha, Eminent, 252 str., ISBN 80-7281-134-7
- PIPES, RICHARD, 2008: Vlastnictví a svoboda, 1. vydání, Praha, nakladatelství Argo, 364 str., ISBN 978-80-257-0017-4
- SLANÝ, ANTONÍN a kol., 2003: Makroekonomická analýza a hospodářská politika, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 375 str., ISBN 80-7179-738-3
- SYNEK, MILOSLAV a kol., 2002: Podniková ekonomika, 3. přepracované a doplněné vydání, Praha, C. H. Beck, 479 str., ISBN 80-7179-736-7
- ŠÍMA, JOSEF, 2004: Ekonomie a právo, 1. vydání, Praha, VŠE v Praze – nakladatelství Oeconomica, 207 str., ISBN 80-245-0749-8
- ÚŘAD VLÁDY ČR, 2005: Strategie hospodářského růstu České republiky 2005-2013: cesta k prosperitě / [autorský tým Martin Jahn ... et al.], Praha, Úřad vlády ČR, 112 str., ISBN 80-86734-82-X
- WEBER, MAX, 1997: Autorita, etika a společnost: pohled sociologa do dějin, 1. vydání, Praha, Mladá fronta, 294 str., ISBN 80-20406-11-5
- ZNOJ, Marek - LOUŽEK (ed.), 2006: Soudcokracie v ČR-fikce, nebo realita?, 1. vydání, Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku, 183 str., ISBN 80-86547-59-0
- ZOULÍK, FRANTIŠEK, 1995: Soudy a soudnictví, 1. vydání, Praha, C. H. Beck, 263 str., ISBN 80-7179-005-2
- ŽÁK, MILAN, 2002: Velká ekonomická encyklopedie, 2. rozšířené vydání, Praha, Linde, 887 str., ISBN 80-7201-381-5

On-line zdroje

CIA, 2007: The world factbook, (cit. 3. 12. 2008), přístup z internetu:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ez.html>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, (cit. 2.12. 2008), přístup z internetu: www.cnb.cz

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, (cit. 20. 11. 2008), přístup z internetu: <http://www.czso.cz/>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2001: Sčítání lidu, domů a bytů 2001, Náboženské vyznání obyvatelstva, (cit. 27. 11. 2008), přístup z internetu:

<http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/p/4110-03>

GWARTNEY, JAMES – LAWSON, ROBERT – NORTON, SETH; 2008: Economic Freedom of the World: 2008 Annual Report.: The Fraser Institute, (cit. 15. 11. 2008), přístup z internetu: www.freetheworld.com.

KAUFMANN, DANIEL a kol., 2008: Governance Matters 2008 – The Worldwide Governance Indicators 1998-2007, (cit. 6. 11. 2008), přístup z internetu:

<http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>

MALIŠ, PETR, 2008: Novela zákoníku práce od 1.1.2008, (cit. 28. 11. 2008), přístup z internetu: <http://www.pravoit.cz/view.php?navezclanku=novela-zakoniku-prace-od-1-1-2008&cislocclanku=2008010002>

MILLER, TERRY a kol., 2008: Index of Economic Freedom 2008, Heritage Foundation, (cit. 9. 11. 2008), přístup z internetu: <http://www.heritage.org/Index/>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ: Nový stavební zákon, (cit. 8. 12. 2008), přístup z internetu: <http://www.mmr.cz/index.php?show=001025024>

NATIONAL BANK OF UKRAINE, (cit. 15. 11. 2008), přístup z internetu: <http://www.bank.gov.ua/ENGL/default.htm>

OBCHODNÍ ZÁKONÍK ČR, § 2 odst. 1, (cit. 10. 11. 2005), přístup z internetu: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obchzak/cast1.aspx>

OFICIÁLNÍ WEBOVÉ STRÁNKY ČR, 2008, (cit. 20. 11. 2008), přístup z internetu: <http://www.czech.cz/cz/>

OFICIÁLNÍ WEBOVÉ STRÁNKY K INSOLVENČNÍMU PRÁVU, přístup z internetu:

<http://insolvenzni-zakon.justice.cz/>

PRICEWATERHOUSECOOPERS – Česká republika (cit. 28. 11. 2008), přístup z internetu:

<http://www.pwc.com/cz/cze/main/home/index.html>

PRICE WATERHOUSE COOPERS, 2007: Doing business and investing in Ukraine, (cit. 15. 11. 2008), přístup z internetu: www.pwc.com/ua

STATE STATISTICS COMMITTEE OF UKRAINE: Ukraine in figures 2007, (cit. 15. 11. 2008), přístup z internetu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ŠUSTER, MATĚJ, 2008: Pomůže privatizace soudnictví?, Parlamentní zpravodaj 7-8/2008, 10. 09. 2008, Liberální institut, (cit. 6. 12. 2008) přístup z internetu:

<http://www.libinst.cz/clanky.php?id=826>

SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, (cit. 20. 12. 2008), přístup z internetu: <http://www.szdc.cz/zeleznice.php>

STŘEDOEVROPSKÉ CENTRUM PRO FINANCE A MANAGEMENT, (cit. 30. 11. 2008), přístup z internetu:

<http://www.finance-management.cz/080vypisPojmu.php?X=Lafferova+krivka&IdPojPass=54>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR, 2008a: Index vnímání korupce – CPI 2008: Tisková zpráva, (cit. 15. 12. 2008), přístup z internetu:

http://www.transparency.cz/pdf/tz_cpi2008.pdf

TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR, 2008b: Index vnímání korupce – CPI 2008: Pořadí zemí, (cit. 15. 12. 2008), přístup z internetu:

<http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=2980>

UNCTAD, 2008: World Investment Report 2008, (cit. 7. 12. 2008), přístup z internetu: http://www.unctad.org/sections/dite_dir/docs/wir08_fs_cz_en.pdf,
http://www.unctad.org/sections/dite_dir/docs/wir08_fs_ua_en.pdf
WEB-PORTAL OF UKRAINIAN GOVERNMENT, (cit. 15. 11. 2008), přístup z internetu: <http://www.kmu.gov.ua/control/en>
WORLD BANK – Team of experts, 2008: Doing business 2009, (cit. 12. 11. 2008), přístup z internetu: <http://www.doingbusiness.org/>
ŽÁK, MILAN – KAVALÍŘ, PETR – KADEŘÁBKOVÁ – ANNA, 2006: Kvalita institucionálního prostředí, Centrum ekonomických studií vysoké školy ekonomie a managementu, O.P.S., (cit. 4. 11. 2008), přístup z internetu: www.cgp.cz/data/files/corporate_governance_vsem_bratislava_zak_2006

Seznam tabulek:

- Tabulka č. 1: Typy politicko - ekonomických systémů; Zdroj: Slaný a kol., 2003, str. 75
- Tabulka č. 2: Ukazatel demokracie, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)
- Tabulka č. 3: Ukazatel politické stability, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)
- Tabulka č. 4: Efektivita vlády, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)
- Tabulka č. 5: Kvalita regulace, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)
- Tabulka č. 6: Ukazatel právního řádu, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)
- Tabulka č. 7: Kontrola korupce, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)
- Tabulka č. 8: Souhrnný ukazatel kvality správy v ČR a na Ukrajině; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank, (Kaufmann a kol., 2008)
- Tabulka č. 9: Zahájení podnikání, ČR a Ukrajina; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank
- Tabulka č. 10: Udělování stavebních povolení, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank
- Tabulka č. 11: Regulace zaměstnanosti, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank
- Tabulka č. 12: Registrace vlastnictví, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank
- Tabulka č. 13: Získávání úvěru, ČR a Ukrajina; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank
- Tabulka č. 14: Ochrana investorů, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank
- Tabulka č. 15: Platba daní, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank
- Tabulka č. 16: Zahraniční obchod, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank
- Tabulka č. 17: Vynutitelnost smluv, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank
- Tabulka č. 18: Ukončení podnikání, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank
- Tabulka č. 19: Souhrnné porovnání podnikatelských podmínek v ČR a na Ukrajině , Zdroj: vlastní výpočty z dat World bank
- Tabulka č. 20: Průměrná měsíční výše mzdy v USD v ČR a na Ukrajině; Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ a Státního statistického úřadu Ukrajiny
- Tabulka č. 21: Spotřeba elektrické energie per capita v ČR a na Ukrajině; Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ a Státního statistického úřadu Ukrajiny
- Tabulka č. 22: Železniční infrastruktura v ČR a na Ukrajině 2007; Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ a Státního statistického úřadu Ukrajiny
- Tabulka č. 23: Silniční infrastruktura v ČR a na Ukrajině 2007; Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ a Státního statistického úřadu Ukrajiny
- Tabulka č. 24: Pevné telefonní linky v ČR a na Ukrajině (na 100 domácností); Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ a Státního statistického úřadu Ukrajiny
- Tabulka č. 25: Uživatelé internetu v ČR a na Ukrajině (na 100 obyvatel); Zdroj: vlastní výpočty z dat ČSÚ a Státního statistického úřadu Ukrajiny
- Tabulka č. 26: Přímé zahraniční investice, srovnání ČR a Ukrajiny; Zdroj: UNCTAD: World Investment Report 2008